

האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في إسرائيل
The Association for Civil Rights in Israel

מרחב לא מוגן

כשל הרשויות בהגנה על זכויות אדם
באזורי ההתנחלויות שבירושלים המזרחית

ספטמבר 2010

תחקיר וכתיבה: עו"ד נסרין עליאן, מחמוד קראעין, עו"ד קרן צפריר, מירי גרוס ועו"ד טלי ניר

עריכה לשונית: ענבל גרין

תצלום העטיפה: אורן זיו, אקטיבסטילס (Activestills.org)

עיצוב העטיפה: סטודיו אוסו באיו

© כל הזכויות שמורות. האגודה לזכויות האזרח בישראל (2010)

תודות

לכל עובדות ועובדי האגודה לזכויות האזרח, שסייעו במידע ובנתונים, ושקראו והעירו הערות חשובות. תודה לחברי האגודה, למתנדבים ולתורמים. אשר בזכות מחויבותם, ערכיהם ונדיבותם מתאפשרת פעילותנו.

אנו מבקשים להודות לעמיתינו שפועלים ומסייעים בהגנה על זכויות האדם בירושלים המזרחית, ובהם: **הקרן החדשה לישראל**; אדם טבע ודין; בזכות – המרכז לזכויות אדם של אנשים עם מוגבלויות; במקום – מתכננים למען זכויות תכנון; בצלם; הוועד הישראלי נגד הריסת בתים; הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל; ועדי התושבים וראשי הקהילות בשכונותיה של ירושלים המזרחית; המוקד להגנת הפרט; יש דין; מרכז אלקודס לזכויות חברתיות וכלכליות; מרכז המידע וואדי חילוה; סולידריות – שיח' ג'ראח; עיר עמים; ושומרי משפט – רבנים למען זכויות האדם.

על האגודה לזכויות האזרח

זה למעלה משלושים שנה שהאגודה לזכויות האזרח בישראל נאבקת למען זכויות האדם – חופש הביטוי, שוויון, הזכות לקורת גג, הזכות לשירותי בריאות שוויוניים, הזכות לחינוך, הגנה על זכויות האדם בשטחים הכבושים, הזכות לפרטיות ועוד ועוד. כל זאת כדי שנוכל לדבר, לחשוב ולחיות במציאות שמכבדת זכויות אדם, ששומרת על הזכויות שלנו, שמגנה עלינו.

בהיותנו ארגון עצמאי ובלתי-מפלגתי, מקורות משאבינו הם תרומות של קרנות ושל פרטים בארץ ובחו"ל, דמי חברות ופעילות התנדבותית. עצמאות האגודה ומקצועיותה מתבטאות גם במדיניותנו ארוכת השנים שלא לבקש, ולא לקבל, מימון ממקורות מפלגתיים או ממשלתיים בישראל.

אנו מאמינים כי בכוחות משותפים נוכל לבסס ולהעמיק את מחויבותה של החברה הישראלית לזכויות האדם, כדי שנוכל לחיות בחברה הוגנת יותר. אתם מוזמנים לקרוא – ולהצטרף למאבק למען זכויות האדם: למען הזכויות שלנו. פרטים באתר האגודה לזכויות האזרח, בדוא"ל mail@acri.org.il או בטלפון 03-5608185.

תוכן העניינים

4	מבוא
5	א. אלימות בחסות המשטרה
7	ב. חשודים תמיד
10	ג. מעצרי קטינים באישון לילה
12	ד. המאבטחים: אצבע קלה על ההדק
15	ה. "האח הגדול" וחדירה לפרטיות
18	ו. אי מניעת הסתה ומטרדים
20	ז. השתלטות על אדמות ועל מגרשים שכונתיים
23	ח. פגיעה בחופש התנועה
24	ט. סיכום והמלצות
26	נספח 1: סקירת הגידול בנוכחות היהודית בשכונות הפלסטיניות שבירושלים
31	נספח 2: עדויות
31	עדותה של ראיסה מוסא אלקרק'י
33	עדותו של אחמד פארוק קראעין
36	עדותה של ג'מלאת מור'רבי
39	נספח 3: תגובות המשטרה ומשרד השיכון

מבוא

המסייר בשנים האחרונות בשכונותיה הפלסטיניות של ירושלים המזרחית, במיוחד באלו שסביב העיר העתיקה, אינו יכול שלא להבחין במספר הולך וגדל של מתחמים מוקפים גדרות, שמאבטחים חמושים מופקדים עליהם. במתחמים אלה, המצויים בתוככי שכונות פלסטיניות הבנויות בצפיפות רבה, מתגוררים כיום כאלפיים יהודים ופועלים עשרות מוסדות ציבור שהוקמו לשימושם. לא מדובר בהתיישבות ספונטנית, אלא בהתארגנות מוסדרת היטב של עמותות פוליטיות, שמטרתן המוצהרת היא לייחד את ירושלים המזרחית.

לכניסתם המופגנת של שכנים חדשים אלו יש השלכות רבות על מרקם החיים בשכונות. החיכוכים הרבים שבין המתנחלים היהודים לבין התושבים הפלסטיניים מסתיימים לא פעם בהתנגשויות אלימות, במעצרים ובהליכים משפטיים – רובם נגד הפלסטינים. לעתים קרובות, מידרדרות ההתנגשויות גם לעימותים בנשק חם.

מעדויות התושבים הפלסטינים המתגוררים בשכונות עולה תמונה של אלימות פיזית ומילולית מצד שכניהם המתנחלים ומאבטחיהם; של הפחדת ילדים; של הטרדות מסוגים שונים כגון צילומים במרחב הפרטי; של חסימת רחובות ומתחמים ציבוריים ועוד.

תלונות על מעשי אלימות מגיעים גם מצד המתנחלים. אלו מתלוננים נגד הפלסטינים על זריקות אבנים לעברם, על השחתת רכוש, על ביטויי גנאי ועוד. אולם – וכאן התופעה החמורה ביותר במסגרת התלונות ההדדיות – מעדויות התושבים הפלסטינים מצטיירת תמונה קודרת של אכיפה סלקטיבית מצד רשויות אכיפת החוק, ושל אי הענקת הגנה מינימלית לקהילתם.

בנסיבות שכאלו מן הראוי היה שהרשויות תפעלנה במשנה מרץ ובאופן שוויוני כדי להגן על זכויות האדם של כל התושבים, ובהן הזכות לשלמות הגוף, הזכות לביטחון אישי, הזכות לחופש תנועה והזכות לפרטיות. אולם מעדויות התושבים הפלסטינים עולה כי בפועל, המצב הפוך, והרשויות הפכו שותפות להפרת זכויותיהם: במקרים רבים הן אינן אוכפות את החוק, או שהן אוכפות אותו באופן מפלה, ושלוחיהן – כמו מאבטחים מטעם המדינה ושוטרים – נוהגים לעתים בתושבים באלימות פיזית ומילולית ומתעמרים בהם. יתרה מזאת – פעמים רבות, בבואם להתלונן, הם נתקלים באטימות או באדישות מצד הרשויות, ולא אחת תלונותיהם אינן נבדקות כלל.

חלק אחר של תלונות התושבים הפלסטינים נוגע לפעולות הרשויות בתחומי התכנון, הבנייה והפיתוח בשכונותיהם. מהתלונות עולה כי הרשויות מעניקות עדיפות לצרכים ולאינטרסים של ההתיישבות היהודית בשכונות הפלסטיניות על פני אלו שלהם, עדיפות המתבטאת, בין היתר, בהשתלטות על משאבי שטח נדירים.

רבות כבר נכתב על המשמעויות הפוליטיות של כניסת העמותות והתושבים היהודים לשכונות הפלסטיניות. מבחינת החוק הבינלאומי, כל התיישבות שמעבר לקווי 1967 אינה חוקית ועל כן אסורה, ואילו מבחינת החוק בישראל, סיפוחה של ירושלים המזרחית הוביל להחלת החוק הישראלי עליה. אולם בדוח זה אין בכוננתנו לדון בהיבטים הפוליטיים והמשפטיים של התופעה, אלא להצביע על הפגיעות שהיא מייצרת.

מצב זכויות האדם בירושלים המזרחית הוא בכי רע, והדבר מתבטא במגוון רחב של תחומים – הריסות בתים, היעדר תשתיות, מחסור חמור בבתי ספר, שירותי בריאות ורווחה ירודים ועוד (ראו על כך בדוח האגודה לזכויות האזרח "זכויות אדם בירושלים המזרחית: עובדות ונתונים"¹). ייחודו של הדוח הנוכחי בעיסוקו בהשפעה הישירה של ההתנחלויות בשכונות הפלסטיניות על זכויות האדם של התושבים המקוריים, ובעמידה על תרומתן של הרשויות הישראליות, ובהן משטרת ישראל, משרד השיכון ועיריית ירושלים, לפגיעה בזכויות היסוד הבסיסיות של הפלסטינים ובמרקם חייהם. מבחינה זו, מדובר בדוח ראשון מסוגו.

סיפוריהם של התושבים הפלסטינים המובאים בדוח חושפים את חוויית ההתמודדות עם הניסיון "לייהד" את שכונותיהם. בחירתנו להתמקד דווקא בתלונותיהם נבעה משתי סיבות עיקריות: האחת, היקף התופעה והשפעתה על חיי היום-יום של התושבים, והשנייה, רצוננו לאפשר לציבור זה, שקולו אינו נשמע כלל בדיון הציבורי בישראל, להשמיע את תלונתו. יודגש כי העדויות המובאות בדוח² הן בגדר דוגמאות בלבד לתופעות חוזרות ונשנות, והדוח אינו מתיימר להקיף את כל השכונות, את כל האספקטים או את כל המקרים של הפגיעה בתושבים, אלא רק לעמוד על הביטויים המרכזיים של פגיעת הרשויות.

בסיום הדוח מובאות המלצות לשינוי מדיניות של הרשויות בישראל. אנו מאמינים כי התייחסות להמלצות אלה ויישומן, יקדמו את זכותם הבסיסית של התושבים לחיים נקיים מאלימות, חפים מהתעמרות ונטולי הטרדות מסוגים שונים.

כדי לפרוס תמונה רחבה של הנושא, מצורפים לדוח נספחים ובהם סקירה של הגידול בנוכחות היהודית בשכונות הפלסטיניות שבירושלים, טבלה ומפה המפרטות את המתחמים היהודיים שבשכונות, ושלוש עדויות מלאות של תושבים, המשרטטים את תמונת המציאות של חייהם לצד השכנים החדשים.

אנו תקווה כי חשיפת הנושא והעלאתו לדיון ציבורי תעודד את הרשויות לפעול לתיקון הכשלים, ובכך תמזער את הפגיעה בזכויות האדם של כל תושבי ירושלים המזרחית.

א. אלימות בחסות המשטרה

בשכונות הפלסטיניות שבירושלים המזרחית, שבהן התעצמה הנוכחות היהודית בשנים האחרונות, מתנהלים החיים במתח גבוה. "גם דברים תמימים, שקורים במקרה, למשל – כשאתה נתקל בהם במסדרון, תמיד מביאים לצעקות ומתפתחים עימותים מהדברים הכי קטנים", אומרת ראיסה מוסא אלקרקקי, תושבת הרובע המוסלמי בעיר העתיקה.³ ואכן, פלסטינים ומתנחלים המתגוררים בשכונות אלו מדווחים כי המתח מוביל

¹ עו"ד טלי ניר, אן סוצ'יו, רונית סלע, עו"ד ניסרין עליאן, עו"ד עודד פלר ומחמוד קראעין, **זכויות אדם בירושלים המזרחית: עובדות ונתונים**, האגודה לזכויות האזרח, מאי 2010, <http://www.acri.org.il/pdf/eastjer2010.pdf>.

² העדויות המובאות בדוח זה נגבו בחודשים ינואר-יולי 2010 על ידי עובדי האגודה לזכויות האזרח, אלא אם צוין אחרת.

³ ראיסה מוסא אלקרקקי מתגוררת בשכונת אלסעדיה, סמוך לשער הפרחים ברובע המוסלמי שבעיר העתיקה. עדותה נגבתה ביום 12.4.2010 על ידי עו"ד ניסרין עליאן מהאגודה לזכויות האזרח.

לתוצאות קשות: ביטויים גזעניים, קללות גסות, זריקת אשפה בפתחי הבתים ובחצרות, דחיפות, התקוטטויות, איומים, ואף אלימות פיזית ושליפת אקדחים.

במקום טעון כל כך פוליטית, שפלסטינים ומתנחלים – אוכלוסיות בעלות מטען אידאולוגי ברור ועל פי רוב מנוגד – דרים בו בשכנות צפופה, סביר היה לצפות כי המשטרה תעשה הכול כדי למנוע את העימותים הצפויים, ותפעל באופן מקצועי ושוויוני. אלא שתושבי השכונות הפלסטינים מתלוננים כי במקרים רבים מאוד של אלימות מילולית ואף פיזית כלפיהם, המשטרה אינה אוכפת את החוק ואינה פועלת נגד המתנחלים החשודים בהפעלת האלימות.

על פי החוק, תפקיד משטרת ישראל הוא למנוע עבירות, לתפוס עבריינים ולהעמידם לדין, לקיים את הסדר הציבורי ולהבטיח את ביטחון הנפש והרכוש של כל מי שנמצא בישראל.⁴ על רקע הגדרה ברורה זו של תפקידה, דומה שהתנהלות המשטרה בירושלים המזרחית צורמת במיוחד.

לטענת התושבים הפלסטינים, במקרים רבים שבהם מוזעקת המשטרה, השוטרים אינם נוקטים כל פעולה, ועקב כך מתגברות התופעות האלימות. ראיסה מוסא אלקרק, שחולקת מסדרון עם מתנחלים שגרים בדירה הסמוכה, מוסיפה לספר: "לפני שבוע וחצי, בשעה שתיים-עשרה וחצי באישון לילה, שמעתי את קולם של חמישה או שישה גברים שצועקים במעבר. יצאתי לראות מה קורה. חלק מהמתנחלים נכנסו בחזרה לדירה שלהם וחלקם עזבו. ניגשתי לדלת הכניסה הראשית כדי לסגור אותה. פתאום אחד מהם חזר ודחף את הדלת בעוצמה רבה, בזמן שהיד שלי הייתה על הדלת, וכתוצאה מכך נחתכה לי היד והתמלאתי דם [...] כל כך הרבה התנכלויות היו לנו והגשנו הרבה תלונות, כעשרים פעם ניגשתי למשטרה, ואף פעם זה לא הועיל. בפעם האחרונה החתימו אותי על התחייבות שלא לבוא אתם [עם המתנחלים] במגע ואפילו לא לדבר אתם. תמיד כשאני הולכת להגיש תלונה במשטרה אני החשודה. תמיד צועקים עליי ודופקים על השולחן בעוצמה, ותמיד הם גורמים לי לבכות מרוב מרמור".⁵

דיווחים מסוג זה מגיעים גם משכונות נוספות. סאלח דיאב, המתגורר בסמיכות לקבר שמעון הצדיק בשייח' ג'ראח, מספר כי נפגע כבר כמה פעמים מאלימות מתפללים שהגיעו לקבר, וכי קריאותיו לסיוע מהמשטרה לא נענו. באחד המקרים בקיץ 2009, פגעה אבן שנזרקה לחצר ביתו באביו הקשיש ופצעה אותו בגבו. במקרה זה, נענו השוטרים לקריאה והגיעו למקום, אך סירבו לקבל את התלונה: "אבא שלי חטף אבן מכיוון הקבר, אשר יכולה הייתה להרגו. קפצתי מיד לכיוון הקבר על מנת לראות מי יידה את האבן, וראיתי הרבה יהודים מאורחי הקבר נמצאים במעבר של הקבר. קראתי למשטרה, ובינתיים התחלתי לצלם אותם במצלמת הפלאפון הנייד שלי, שאלתי אותם על מה שעשו אבל הם לא ענו, עד שהתעצבנתי והתחלתי לצעוק, אז קפצו עליי כולם וגנבו לי את הפלאפון, אחד מהם אפילו הרים לעברי את הנשק ואמר שהוא יירה בי אם לא אסתלק לו מהפרצוף. בסופו של דבר וקצת באיחור הגיעה ניידת המשטרה. סיפרתי להם כל מה שקרה לאבא שלי שנפגע באבן שנזרקה על ידי המתנחלים, ושהם גנבו לי את הפלאפון כדי להעלים את התמונות שצילמתי, והראיתי להם את

⁴ סעיף 4 לפקודת המשטרה.
⁵ ראו ה"ש 3 לעיל.

מי שכיוון אליו את הנשק. המענה של השוטרים היה שאני משקר לגבי השימוש בנשק וגנבת הפלאפון, כי כולם דתיים ואסור להם לגעת או להשתמש בהם בימי שבת".⁶

במקרים אחרים של תלונות על פגיעות פיזיות חמורות בתושבים פלסטינים, גם כאשר נפתחת חקירת משטרה, היא אינה ממצה, וברוב המקרים סוגרת המשטרה את התיקים מחוסר עניין לציבור או מחוסר ראיות. אחד האירועים החמורים מסוג זה בשנה האחרונה, התרחש ב-11.9.2009. אחמד קראעין, תושב ואדי חלווה שבסילוואן, נורה ברגליו על ידי חייל בחופשה שהגיע לטבול בברכת השילוח ולבקר בעיר דוד. קראעין לא היה חמוש, והירי בו מטווח קרוב הותיר אותו נכה לצמיתות. הגם שהאירוע תועד במצלמות האבטחה של עיר דוד והיו לו עדים רבים, החליטה המשטרה לסגור את התיק בשל חוסר ראיות. לאחרונה הגיש אחמד קראעין ערר בנדון ליועץ המשפטי לממשלה (עדותו, ובה פירוט המקרה, מופיעה בנספח לדוח זה).

התושבים הפלסטינים מתלוננים גם על הימנעות המשטרה מחקירת תלונותיהם על השחתת רכושם. כך, לדוגמה, טוען נביל אלקורד משייח' ג'ראח, שמאז קיץ 2009 חולק את חצר ביתו עם מתנחלים שנכנסו לשכונה, כי בחודש אפריל השנה הושחתו חלק ממתקני המשחקים של ילדים וחלק אחר נגנב. הוא הגיש תלונה במשטרה, ובה טען כי המתנחלים ומבקריהם הם שהסבו את הנזק. כחודש ימים לאחר הגשת התלונה, נסגר התיק.⁷

דוגמה אחרת שמציגים התושבים, נוגעת לאי בדיקת תלונותיהם על השחתות כלי רכבם. לטענתם, בימים 28.5.2010, 3.6.2010, 4.6.2010, 11.6.2010 ו-19.6.2010 נופצו שמשות ונוקבו צמיגים של כמה כלי רכב של תושבי שייח' ג'ראח. ביום 4.6.2010, כאשר הגיע למקום מפקד תחנת "שלם", רפ"ק אבי כהן, ניגש אליו תושב השכונה, סאלח דיאב, הצביע על הנזקים שנגרמו לכלי הרכב וטען כי אחד המתנחלים שישב בפתח הבית הוא שגרם לכך. כהן בחר שלא להתייחס לטענות ועזב את השכונה.⁸

עדויות אלה הן רק דוגמאות לטענות חוזרות ונשנות של התושבים הפלסטינים על מחדלי המשטרה בטיפול בתלונותיהם. עדויות נוספות על כך, בהקשרים אחרים, יובאו בהמשך הדוח.

ב. חשודים תמיד

במקרים רבים שבהם מגישים התושבים הפלסטינים תלונות נגד מתנחלים או נגד מאבטחיהם, לא רק שאלו אינן נבדקות, אלא שהיוצרות מתהפכות, והפלסטינים הופכים בעצמם לחשודים. במקום לגבות את תלונתם, פעמים רבות בוחרת המשטרה לפתוח נגדם תיקים פליליים ולחקור אותם כחשודים.

כך העיד ג'אד חמאד, תושב שייח' ג'ראח: "בכל פעם שאנחנו מזמינים משטרה, הניידת מגיעה מאוחר אם היא מגיעה בכלל, וכל מה שהם עושים, זה לחקור אותנו במקום את המתנחלים, או שהם מבקשים שנלך להגיש

⁶ עדותו של סאלח דיאב נגבתה ביום 18.4.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.

⁷ תלונתו של נביל אלקורד למשטרה בגין גנבה והיזק לרכוש במזיד הוגשה ביום 23.4.2010.

⁸ עדותו של סאלח דיאב בעניין זה נגבתה ביום 22.6.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.

תלונות בתחנה, אליה אנחנו לא מסוגלים ללכת, כי בהרבה מקרים עוצרים אותנו על סיבות שונות ותמיד אנחנו נהפכים לחשודים".⁹

התושבים מדווחים כי במקרים רבים נדחה הטיפול בתלונותיהם בתואנות שונות, וזאת כדי למנוע מהם להגיש תלונות. בהגיעם לתחנות המשטרה נמסרים להם נימוקים כגון: "החוקר עסוק"; "אין חוקרים היום"; "תחזרו מחר"; "התלונה אינה הגיונית" וכדומה. לטענתם, המשטרה נוהגת כך כדי לאפשר למתנחלים ולמאבטחיהם להיות הראשונים המגישים תלונה; באופן כזה, גם כאשר מגיעים התושבים הפלסטינים להגיש בעצמם תלונה הנוגעת לאותם אירועים, הם נחקרים כחשודים תחת אזהרה.

נאסר אבו נאב, תושב בטן אלהווא שבסילוואן, מספק דוגמה לכך. ביום 9.2.2010 הגיעו אבו נאב ובני משפחתו לתחנת המשטרה כדי להתלונן על אלימות כלפיהם מצד מאבטחי "בית הדבש" (בית מתנחלים בשכונת בטן אלהווא שבסילוואן), אשר הובילה לפציעתם של אמו, של אחיו ושלו עצמו. הוא מספר: "לאחר שהשתחררתי מבית החולים, נסענו אני ואחי לכיוון תחנת 'שלם' כדי להגיש תלונה נגד המאבטחים. כאשר נכנסנו לתוך התחנה, ביקשו מאתנו בקבלה להמתין בצד עד שיתפנה החוקר, אך אחרי חצי שעה הודיעו לנו שהחוקר סיים את המשמרת שלו, ואמרו לנו לבוא למחרת על מנת להגיש את התלונה. בזמן הזה ראינו במקרה את המאבטחים של המתנחלים בחדרי החקירות, והבנו שהם הגיעו לפנינו והגישו תלונה נגדנו. למחרת הלכתי עם אחי לתחנת 'שלם' כדי להגיש את התלונה, אך שם הודיעו לנו שכבר הוגשה תלונה נגדנו, לכן נחקרנו על המקרה כאילו אנחנו החשודים. החוקר התמקד בשאלות מי התחיל להרביץ ולמי הייתה נוכחות יותר גדולה בשטח – לתושבים או למאבטחים, ובסיום התחקיר נמסרו לנו הזמנות לגשת ל"מגרש הרוסים" כדי להצטלם ולתת טביעות אצבע".¹⁰

עיקר תלונות התושבים על התנהלות המשטרה מופנות כלפי תחנת "שלם" וכלפי תחנת "דוד" של משטרת מחוז ירושלים, הממונות על אכיפת החוק בעיר העתיקה ובשכונות הערביות שסביבה, שם מצוי הרוב המכריע של ההתנחלויות היהודיות שבתוככי האזורים הפלסטיניים.

המקרה של תאמר קראעין, תושב ואדי חלווה שבסילוואן, הוא דוגמה נוספת להתנהלות החוקרים בתחנת "שלם". תאמר מספר כי ביום 31.3.2009 פרץ עימות בין ילדי המתנחלים לילדים פלסטינים בשכונה. כשביקש קראעין לחלץ את בן אחיו מהמקום, הכו אותו ואת בני משפחתו עשרות מאבטחים. לדבריו, תלונתו במשטרה לוותה באיומים ובהפיכתו לחשוד: "המאבטחים הכו את כולנו; גם אבי, אמי ואחי הוכו. בשלב מסוים המאבטחים חדלו להכות אותנו ונעלמו מהאזור. באותו רגע בדיוק הגיעה המשטרה. באזור החלו להתקהל תושבים מהכפר. השוטרים ניסו לפזר את ההתקהלות, הבטיחו לנו שהם יבררו את העניין ויעצו לנו להגיש תלונה, משום שאנו הקרבנות. אני פונית לבית חולים באמבולנס, שהגיע כשעה לאחר האירוע. ביום שלמחרת הלכנו אני, אבי, אמי ואחי להגיש תלונה בתחנת 'שלם'. אני נכנסתי ראשון, משום שהייתי צריך ללכת למבחן באוניברסיטה. נכנסתי אל החוקר ואמרתי שאני רוצה להגיש תלונה על האירוע שקרה לנו אמש. החוקר לקח את הפלאפון שלי, כיבה אותו ואמר לי שהוא חוקר אותי בחשד לתקיפה. אמרתי לו שאם זו חקירה אני רוצה

⁹ עדותו של ג'אד חמאד נגבתה ביום 21.4.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.
¹⁰ עדותו של נאסר אבו נאב נגבתה ביום 10.2.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.

עורך דין. החוקר אמר שאין בעיה, ואם יש לי עורך דין – להתקשר ולומר לו להיות כאן בעוד חמש דקות. אמרתי לו שאין לי אפשרות לארגן עורך דין בתוך חמש דקות, והוא אמר שאם כך זה לא מסתדר, והחל לחקור אותי. אחרי חקירה זו שחררו אותי בערבות, אולם אחרי שלוש שעות התקשר אליי החוקר והודיע לי שאחזור לתחנה, או שהוא יעצור את אחי שנמצא שם. הגעתי לתחנה ונחקרתי שנית. בחקירה הזו, הציגו לי חלקים מסרט שצולם במצלמת האבטחה של המתנחלים. בחלקים אלו אני נראה כאשר אני מגן על עצמי מפני המאבטחים. ביקשתי מהחוקר שיראה גם את מה שקדם לרגע הזה בסרט. הוא איים עליי בצעקות שלא אתערב בעבודה שלו, ושלא כדאי לי ללכת ראש בראש אתו. בסוף מצאתי את עצמי עצור למשך עשרים וארבע שעות, ואחר כך שוחררתי, תוך שאני מורחק מביתי למשך חודש. אחרי שבוע הוזמנתי שוב למשטרה והועמדתי במסדר זיהוי. תלונתי כמותקף מעולם לא טופלה. בחקירה הראשונה אמר לי החוקר שהשומר שתקף את בן אחי ואותי הורחק לחמישה-עשר יום מהשכונה, אולם שכנים ראו אותו שם גם ביום שלמחרת המקרה".¹¹

ג'מלאת מור'רבי, ממפונות שייח' ג'ראח, טוענת כי ביום 20.4.2010 תקף מתנחל את בנה בן השבע-עשרה, אך בהגיעו לתחנת "שלם" הפך בנה לחשוד, והראיות שהובאו לטובתו לא נבדקו כלל: "כל הצילומים שהיו לי, העדים שהבאתי וכל ההוכחות לטובת בני לא הביאו לשום תוצאה, אלא להפך: החוקר לא התייחס, והאריך את מעצרו של הבן שלי בעוד עשרים וארבע שעות. החוקר גם הצטער שאי אפשר לעשות במקרה הזה שום דבר ואמר שהוא מאמין למה שאנחנו אומרים, אבל אלה ההוראות מלמעלה. כששאלנו מה נעשה עם המתנחל אשר גרם לכל הבלגן הזה, הוא אמר שהבעיות בלתי נפסקות באזור שלנו ושאינו לסיבה לעצור אותו. [...] אני לא יודעת מתי נחזור לחיות בשקט כמו שהיינו בעבר. אנו צריכים לבקר בתחנת 'שלם' לא פחות מפעמיים בשבוע על מנת לשחרר את הילדים שלנו. הבן שלי, עבד אלפתאח, הותקף כמה פעמים על ידי המתנחלים, וכך גם אחיו הקטן".¹²

מעדויות אלה עולה גם חשש לניהול חקירות באופן מוטב, תוך שימוש לא חוקי באיומים כמו הפחדה במעצר קרובי משפחה, והתעלמות מראיות קיימות. לדברי התושבים, בשל פרקטיקות אלה הם סבורים כי החקירות מוטות ומראש ואינן מתבצעות מתוך שאיפה להגיע לחקר האמת.

עוד מדווחים התושבים כי חוסר האמון העמוק והחשש מפני המשטרה מביא לכך שפעמים רבות, גם במקרים של תקיפות קשות, הם מעדיפים שלא להגיע לתחנות המשטרה ולא להתלונן. שאדיה קאמל רביעה, תושבת הרובע המוסלמי שבעיר העתיקה, מעידה כי בחורף 2008 סירב בנה להגיש תלונה במשטרה לאחר שהוכה קשות על ידי תלמידי ישיבה, כיוון שלא האמין שתלונתו תטופל: "כשהבן שלי חוזר הביתה דרך הכותל (כי זו הדרך הקרובה ביותר לביתנו), הוא צריך לעבור ליד בית כנסת. קרה פעם שהתלמידים של בית הכנסת התנפלו עליו, והוא חטף מכות קשורות מאוד, שבעקבותיהן הוא שכב בבית במשך חודש ימים. הוא לא הגיש תלונה כי פחד שהשוטרים יתנכלו לו בהמשך, כפי שעושים לשאר הבחורים מהשכונה".¹³

¹¹ עדותו של תאמר קראעין נגבתה ביום 12.2.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.

¹² עדותה של ג'מלאת מור'רבי נגבתה בימים 21.4.2010 ו-19.5.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.

¹³ עדותה של שאדיה רביעה נגבתה באפריל 2010 על ידי עו"ד נסרין עליאן מהאגודה לזכויות האזרח.

לדברי התושבים, התפיסה הרווחת בשכונות היא שהמשטרה פועלת למען הגנת המתנחלים בלבד, ובתיאום אתם. אחמד קראעין, תושב ואדי חלווה שבסילוואן, טוען כי המשטרה אינה אובייקטיבית ומתנהלת באופן שמוכיח כי היא מוטה לטובת המתנחלים: "משטרה כחולה נוכחת באופן קבוע בכניסה לשכונה שלנו ומציבה מחסומים בכניסה לרחוב שלנו. השוטרים תמיד נעמדים עם השומרים ומצחקקים ביחד כחברים. כאשר מגיע בוחן רכב מטעם המשטרה או שוטר תנועה, דבר ראשון הוא ניגש לעמדת המאבטחים, מכין לעצמו קפה, ושותה אותו יחד עם המאבטחים. לאחר מכן הוא מתחיל את עבודתו בבדיקת הרכבים – של הערבים בלבד".¹⁴

ג. מעצרי קטינים באישון לילה

אוכלוסיית ירושלים המזרחית מאופיינת בשיעור גבוה של ילדים. לפי נתוני עיריית ירושלים לסוף שנת 2009, 43.5% מתושבי ירושלים המזרחית היו קטינים. לפי נתוני מכון ירושלים לחקר ישראל, בסוף שנת 2008 היה הגיל החציוני של האוכלוסייה הערבית בירושלים 19.3 שנה.

עקב המחסור בגנים ציבוריים ובמגרשי משחקים בשכונות ירושלים המזרחית, בעבור ילדים פלסטינים רבים משמשים הכבישים והסמטאות מגרש המשחקים. הילדים המתרוצצים ברחובות גורמים לכוונות מתמדת בקרב המאבטחים המקיפים את בתי המתנחלים, ולחילופי האשמות תדירים: המאבטחים מאשימים את הילדים בזריקת אבנים תכופה, ואילו הילדים טוענים כי המאבטחים מתנכלים להם וטופלים עליהם האשמות שווא. המתח המתמיד שבין המאבטחים לילדים ולהוריהם נפיץ כל כך, עד כי פעמים רבות מתפתחים האירועים לכדי עימותים חמורים ומסוכנים.

לטענת התושבים, המשטרה נוקטת הליכים בעייתיים ביותר ביחס לילדים החשודים בזריקות אבנים, עד כדי פעולות המנוגדות לחוק ולנהלים. יובהר כי על פי החוק, ילדים מעל גיל 12 (גיל האחריות הפלילית) ועד גיל 18, הנחשדים בביצוע עברות פליליות, אמורים להיחקר בנוכחות הוריהם או בנוכחות קרוב אחר, ועל ידי חוקרי ילדים בלבד. ככלל, אסור לבצע חקירת ילדים בשעות לילה, ואם אפשר להשיג את מטרת המעצר בדרך שפגיעתה בילד פחותה, אין לעוצרו.¹⁵ השימוש באלימות אסור בכל חקירה.

מעדויות ילדים שנעצרו בשנה האחרונה, עולה תמונה קשה של מעצרי ילדים שהוצאו ממיטותיהם באישון לילה, והובהלו לחדרי החקירות כשהם אזוקים ואינם מלווים בהוריהם. הילדים דיווחו על חקירות אלימות ומפחידות, שנוהלו על ידי שוטרים, ולא על ידי חוקרי ילדים ונוער. כך, למשל, בדצמבר 2009 הגיעה המשטרה לעצור את מ"ג בן ה-14 מסילוואן בשעה שלוש לפנות בוקר. תחנוני הוריו לדחות את המעצר והבטחותיהם כי יביאו את הילד לחקירה בבוקר לא הועילו, והוא הובל לחקירה בתחנת "מגרש הרוסים" כשהוא כבול באזיקים. הקטין סיפר כי במהלך החקירה השתמשו נגדו באלימות פיזית: "היה שם חוקר שקוראים לו משה, כפי שהציג את עצמו. הוא שאל אותי: למה אתה פה? ענית לו כי אינני יודע, וכי עליו לשאול את קפטן

¹⁴ עדותו של אחמד קראעין נגבתה ביום 1.6.2010 על ידי עו"ד נסרין עליאן מהאגודה לזכויות האזרח.

¹⁵ חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, פרק ג.

רמי שעצר אותי. הוא אמר לי כי הוא יודע למה אני פה, משום שזרקתי אבנים על בית המתנחלים, הנמצא בשכונה שבה אני מתגורר. מדובר בביתו של עווד עבד אלפתאח א-רג'בי, שעליו השתלטו המתנחלים. כאשר הכחשתי את האישום, משה החטיף לי אגרוף בבטן ובגב וסטר לי בידו על פניי. ביקשתי כמה פעמים ללכת לשירותים, אך משה סירב. במהלך החקירה שלי הרגשתי קור עז וגם פחד עז מהחוקר משה".¹⁶

דפוס התנהגות זה שב וחזר על עצמו גם בחקירתו של הקטין א"ס, בן 12.5 מסילוואן, שסיפר כי ביום 10.1.2010 הוצא ממיטתו בשלוש לפנות בוקר והובא כפות לחקירה במגרש הרוסים, יחד עם חבר נוסף: "הם שמו אותי בחדר בגודל של חמישה מטרים רבועים. ישבתי על הברכיים עם הפנים לכיוון הקיר. בכל פעם שזזתי, איש בלבוש אזרחי הרביץ לי בכף ידו על הצוואר שלי. הייתי לבד בחדר. בסביבות השעה חמש בבוקר ביקשתי ללכת לשירותים, אך האיש סירב וביקש ממני להיות עם הפנים לקיר. כאשר סירבתי, הוא הרביץ לי ודחף אותי לכיוון הקיר, ואז האף שלי נחבט בקיר ודיממתי מהאף. ביקשתי נייר כדי לנגב את האף, אך הוא סירב. האיש ביקש ממני להשתחוות לו על הרצפה ולבקש סליחה, אך אני סירבתי, ואמרתי לו כי אני לא משתחוה לאף אחד מלבד לאללה. תוך כדי כך הרגשתי כאבים עזים בכף הרגל וברגליי. הרגשתי פחד עז והתחלתי לרעוד. האיש הלבוש בגדים אזרחיים שם סנדוויץ' של גבינה בטוסטר והשליך חתיכת גבינה על פניי, אך הוא החטיא ולא פגע בפנים שלי או בגופי. הוא היה קירח ומדי פעם לחץ לי על הכתפיים. הדבר גרם לי כאבים".¹⁷

למרות פניות בנושא זה למשטרה ולמחלקה לחקירות שוטרים,¹⁸ נמשך דפוס התנהגות זה גם בחודשים האחרונים, והתושבים טוענים כי אף ישנה עלייה במספר המעצרים של ילדים. לאחרונה אף משתתפים במעצרים כוחות גדולים מאוד של משטרה ומג"ב, אשר מציבים מחסומים בכניסות לשכונות שבהן מבוצעים המעצרים, ומקיפים את מתחמי המגורים. לדברי התושבים, הכניסה לבתים מתבצעת באמצעות פריצה של הדלת, ובבתים נערכים חיפושים נרחבים, הגורמים לאי-סדר ולנזקים. בדרך כזו, למשל, בוצעו מעצרו של א"נ, בן 13 מסילוואן, ביום 3.6.2010,¹⁹ ומעצרו של הילד ס"ר, בן 17 מסילוואן, ביום 30.6.2010.²⁰

מעצרים נוספים נערכים ברחובות ואף בשעה שהילדים נמצאים בבתי הספר. כך, לדוגמה, נעצר הילד מ"א, בן 14 מסילוואן, ביום 2.6.2010, בזמן שהלך ברחוב עם אמו בקרבת ביתם. מעדותו עולה כי אנשי משטרה עטו עליו בפתאומיות, כיסו את ראשו במסכה שחורה ולקחו אותו לחקירה מבין ידי אמו.²¹ במקרה אחר, בסוף שנת 2009 נעצר פעמיים (בשני אירועים נפרדים) הילד ל"א, בן 14 מסילוואן, בשטח בית ספרו, למרות הוראות החוק המגבילות מאוד את אפשרות המעצר בשטח בית ספר.²²

¹⁶ עדותו של הקטין מ"ג נגבתה ביום 21.1.2010 על ידי ארגון בצלם. פרטיו המלאים שמורים באגודה לזכויות האזרח.
¹⁷ עדותו של הקטין א"ס נגבתה ביום 21.1.2010 על ידי ארגון בצלם. פרטיו המלאים שמורים באגודה לזכויות האזרח.
¹⁸ ארגון בצלם פנה ביום 25.2.2010 למפקד מחוז ירושלים במשטרה, ניצב אהרון פרנקו, בדרישה לחקור את האירועים הללו ולהפסיק לאלתר את חקירתם של קטינים באופן המתואר. הפנייה הועברה לטיפול המחלקה לחקירות שוטרים.
¹⁹ עדות אביו של הקטין א"נ נגבתה ביום 3.6.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.
²⁰ עדות דודו של הקטין ס"ר נגבתה ביום 11.7.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.
²¹ אתר מרכז המידע ואדי חלווה סילוואן, ידיעה מיום 2.6.2010, <http://silwanic.net/?p=3403>.
²² עדותו של הקטין ל"א נגבתה על ידי ארגון בצלם ביום 21.1.2010. פרטיו המלאים שמורים באגודה לזכויות האזרח.

תופעה חמורה אף יותר היא חקירתם במשטרה של ילדים מתחת לגיל 12, גיל האחריות הפלילית לפי החוק. כך, למשל, הובא לחקירה כמה פעמים בחודשים האחרונים הקטין מ"ע בן ה-10, בין היתר בימים 10.3.2010 ו-6.6.2010. הוא נחקר ושוחרר לביתו לאחר שעות אחדות.²³

מלבד העובדה כי התנהלות המשטרה במקרים אלו פסולה ומנוגדת לחוק, אין בה משום התמודדות עם המציאות המורכבת המביאה ילדים לכדי זריקת אבנים. הבחירה לנקוט יד קשה לא רק שאינה מפיגה את המתחים ולא מקדמת את פתרון בעיות היסוד של האזור, אלא מביאה להסלמת המצב. בחברה המבקשת לשמור על זכויות ילדים, מהווה דרך פעולה זו מעילה של המשטרה בתפקידה.

ד. המאבטחים: אצבע קלה על ההדק

אבטחת המתנחלים המתגוררים בשכונות הפלסטיניות שבירושלים המזרחית, נתונה כיום לאחריותו של משרד הבינוי והשיכון. זה מעסיק חברות אבטחה פרטיות, שהגדולה שבהן היא חברת "מודיעין אזרחי", המחזיקה בשכונות אלו מאות מאבטחים.²⁴ בשנת 2010 עמדה עלות האבטחה הזו על סך של 54,540,000 ש"ח, מכספי משלמי המסים.²⁵

כפי שאפשר לראות בשטח, התמורה היא אבטחה אישית והיקפית רחבה: בצמוד לכל מתחם של מגורי יהודים מוצבים מאבטחים חמושים, בכל שכונה מותקנות ופועלות מאות מצלמות אבטחה,²⁶ ולמתנחלים מוענק ליווי אבטחה צמוד ברכב וברגל, עשרים וארבע שעות ביממה. בחלק מהמקומות, כולל הליווי גם הסעות ברכבים כבדים ומשוריינים.

יצוין, כי האבטחה הפרטית למתנחלים בשכונות הפלסטיניות החלה כבר בראשית שנות התשעים, עת רכש שר השיכון דאז, אריאל שרון, בית ברובע המוסלמי, שכיום משמש את אנשי ישיבת "עטרת כהנים". מאז, ברוב המקרים שבהם נכנסו מתנחלים להתגורר במבנים נוספים, הם לוו בכוח אבטחה פרטי או בכוח משטרה.²⁷ בהמשך הועברה האחריות לאבטחה למשרד השיכון, ונוהל זה, כאמור, נמשך עד היום.

האבטחה הרחבה, שיצרה מבצרים שמורים היטב בלב השכונות, הולידה, לדעת התושבים הפלסטינים, אווירה של ניכור ושל עוינות. המתח הטבוע במציאות זו מחריף מפעם לפעם ומחולל עימותים בין המאבטחים לבין התושבים. **מדיווחי התושבים עולה כי חלק מהפעולות שנוקטים המאבטחים נתפסות כהתנכלויות – הן כלפי הילדים המשחקים בסמטאות והן כלפי המבוגרים; במקרה הגרוע יותר, מדובר באלימות מילולית**

²³ עדות אביו של הקטין מ"ע נגבתה ביום 10.6.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.

²⁴ דוח הוועדה הציבורית לבדיקת השמירה ואבטחת המתחמים במזרח ירושלים, 2006, עמ' 8.

²⁵ תקציב משרד השיכון, סעיף 706414.

²⁶ עוד על מצלמות האבטחה בפרק הבא.

²⁷ הלל כהן, קצין בכיר במשטרה בעבר ועובד בכיר בעירייה בהווה בישלו את רכישת בית המריבה במזרח העיר, כל העיר, 20.9.1996, עמ' 15; איתמר אייכנר, בלשכת ראש הממשלה מחו: המתנחלים לא תאמו את הפלישה לסילוואן, ידיעות אחרונות, 21.3.1997, עמ' 3.

ופיזית המגיעה עד כדי שימוש בנשק חם. לטענת התושבים, ידם של המאבטחים קלה על ההדק, והם רואים עצמם כמי שבידם הכוח להחליט כיצד יוסדרו חיי היום-יום בשכונות.

בניגוד לשוטרים, המוגבלים בהפעלת כוח בשל כפיפותם לחוקים ולפקודות המשטרה, המאבטחים הפרטיים אינם כפופים לחוקים אלה ואף אינם מחויבים לכללים הבסיסיים, שאמורים להנחות את המשטרה מתוקף תפקידה. המאבטחים אינם עוברים את ההכשרה שעוברים השוטרים, ואינם נתונים לפיקוח ישיר של המנהל הציבורי. **העובדה שגופי האבטחה הפרטיים פועלים בירושלים המזרחית בלא הגדרה ברורה של מגבלות עבודתם, מזמינה שימוש לרעה בכוח.**

בשנת 2006 מינה שר השיכון את אלוף (במילואים) אורי אור לעמוד בראש ועדה שתבחן את הבעיה האינהרנטית שבהפעלת המאבטחים בשכונות. הוועדה הציבורית לבדיקת השמירה ואבטחת המתחמים במזרח ירושלים המליצה לבטל את האבטחה באמצעות החברות הפרטיות, ולהעבירה לידי המשטרה.²⁸ הממשלה קיבלה את ההמלצה, אולם בינואר 2007, שלושה חודשים לאחר מכן, קיבלה הממשלה החלטה נוספת, שביטלה את הראשונה והחזירה את המצב לקדמותו.²⁹

אחד הנושאים החשובים שבחנה הוועדה היה מקור הסמכות של משרד השיכון למלא תפקיד של אבטחה ושמירה על חיי אדם. הוועדה לא איתרה את מקור הסמכות החוקי לפעולתם של המאבטחים; מאחר שפעילות האבטחה כוללת אחריות להגנה על חיי אדם ושימוש באמצעי לחימה – נושא שאינו נמנה עם התחומים שמשרד השיכון מופקד עליהם לפי החוק – סברה הוועדה שהפעילות חייבת להיות מעוגנת בסמכות משפטית מפורשת.³⁰ ככל הידוע, סמכות זו טרם הוסדרה. האגודה לזכויות האזרח פנתה בנושא זה לשר לביטחון פנים ולשר השיכון, אולם טרם נענתה.

ובינתיים, בשטח, ממשיכים לפעול גופי אבטחה פרטיים, שעושים שימוש בכוח – לרבות בנשק חם ובאש חיה – ללא כל פיקוח הולם מצד המדינה. עובדה זו פותחת פתח לפגיעות קשות בזכויות אדם של התושבים. החששות שמגלים התושבים ביחס לצורת עבודה זו, מתממשים על פי עדויותיהם בדמות כמה תופעות שליליות המאפיינות את פעולת המאבטחים הפרטיים.

התופעה העיקרית שהתושבים מצביעים עליה היא מעשי התעמרות ואלימות מצד מאבטחים כלפי התושבים הערבים. נאסר אבו נאב, תושב סילוואן, המתגורר בשכונת ל"בית הדבש", מספר כי היה עד לכוחנות המאבטחים פעמים רבות, וביום 9.2.2010 הותקפו הוא עצמו ובני משפחתו על ידי כמה מהם. לדבריו, הכול החל כשהחנה את רכבו לאט, והדבר עורר את חמתו של אחד המאבטחים: **"הוא עצר לידי עם הרכב והתחיל לקלל אותי בלי שום סיבה [...] התעלמתי ממנו והמשכתי להתקדם לכיוון הבית, אך הוא ירק**

²⁸ ראו ה"ש 24 לעיל, עמ' 30.

²⁹ החלטות הממשלה בעניין העברת האבטחה בירושלים המזרחית ממשרד השיכון למשטרת ישראל:

הסדרת האחריות על אבטחת מזרח ירושלים, החלטה מס. 498 של הממשלה מיום 12.09.2006,

<http://www.pmo.gov.il/PMO/Archive/Decisions/2006/09/des498.htm>

הסדרת האחריות על אבטחת מתחמים במזרח ירושלים, החלטה מס. 1073 של הממשלה מיום 21.01.2007,

<http://www.pmo.gov.il/PMO/Archive/Decisions/2007/01/des1073.htm>

³⁰ ראו ה"ש 24 לעיל, עמ' 26.

עליי והמשיך בנסיעה שלו. נכנסתי לבית שלי, והוא הוריד נוסע שהביא ברכבו ל'בית הדבש' ונסע".³¹ לטענת אבו נאב, בשעות הערב חזר המאבטח והכה את בני משפחתו מכות קשות שהצריכו טיפול רפואי.

מי שבאים במגע קרוב עם המאבטחים הם הילדים הרבים המשחקים בסמטאות. אלה מתארים תחושות של פחד מאלימות מילולית ופיזית שתופנה כלפיהם, ורבים מהם מעידים כי לנוכח ניסיונם המצטבר, הם נרתעים מלשחק ברחובות. חלק מההורים מספרים כי הם אוסרים על ילדיהם לשחק מחוץ לבית, מחשש להיתקלות עם המאבטחים.

מ"ג, ילד בן 14 מסילוואן, תיאר בעדותו את היחסים המתוחים בין המאבטחים לבין ילדי השכונה: "בכל פעם שאנו משחקים בכדור וזה מגיע לאזור המאבטחים, הם מונעים מאתנו לשחק. הם לוקחים את הכדור וזורקים אותו לתחתית הוואדי, וכך אנו מאבדים את הכדור ולא מצליחים לקבל אותו בחזרה. הבעיה שאין לנו, הילדים של סילוואן, איפה לשחק. אני חוזר מבית הספר, אוכל ארוחה ומכין שיעורים, ולאחר מכן אני הולך לשחק מול הבית שלנו עם ילדי השכונה, אך המתנחלים לא אוהבים את זה, וכך גם המאבטחים הנמצאים במקום. הם תמיד מאשימים את הילדים הקטנים שבשכונה בזריקת אבנים לעבר הבית של המתנחלים, אך זה לא נכון. הם לא רוצים לראות אותנו משחקים. המשטרה תמיד מאמינה לטענות שלהם [...] אתה מוצא הרבה ילדים שמפחדים לשחק במתחם, בעיקר משום שבני המשפחות תמיד מזהירים את הילדים מפני חיכוך עם הבית של המתנחלים או מכניסה אליו".³²

תלונה דומה נשמעת מפיו של ל"א בן ה-14, אף הוא תושב השכונה: "ביום שבת שלפני המעצר האחרון שלי שהיה ב-10.1.2010, שיחקתי בכדור עם בני דודי. הכדור נפל אל תוך הבית של המתנחלים. המאבטח הביא את הכדור מתוך הבית של המתנחלים ושיחק עמנו. בטעות הכדור פגע בידו, והמאבטח כעס. הוא התקשר למשטרה ואמר להם, כשאנו שומעים את מה שהוא אומר: 'יש ילדים שזורקים אבנים'. למחרת נעצרתי בבית שלי".³³

אחמד קרעין, תושב שכונת סילוואן, סיפר על מקרה אחר שבו מאבטחי מתחם "עיר דוד" תקפו את בנו: "אני לא מרשה לילדים שלי לצאת מהבית ולשחק בשכונה לעתים קרובות, כי הבית שלי קרוב לבתי המתנחלים ולמתחם 'עיר דוד'. לבן שלי יש חברים ערבים שמתגוררים בתוך מתחם 'עיר דוד', ובכל פעם שהוא מבקש ללכת לבקר אותם, הוא צריך לעבור בדיקה וזיהוי על ידי המאבטחים בכניסה, ואלו לפעמים גם מונעים את כניסתו. לפני כשבוע בערך הוא פחד להיכנס אל תוך המתחם עד לבית חברו, ולכן המתין לו בפתח הכניסה למתחם. בזמן ההמתנה הוא נשען עם רגלו על אחד העציצים. השומר בכניסה ניגש אליו, החזיק אותו בעוצמה בחולצתו ודחף אותו הצדה. הילד הגיע הביתה בוכה, וכששאלתי אותו מה קרה הוא לא רצה לספר לי כדי שלא לגרום לבעיות. רק לאחר שלחצתי עליו הוא סיפר את אשר אירע".³⁴

מעדויות התושבים עולה עוד כי בחודשים האחרונים הפכה ידם של המאבטחים קלה על ההדק, וכי התרבו המקרים שבהם השתמשו המאבטחים בנשק מסוגים שונים כלפי האוכלוסייה ואף פתחו בירי באש חיה

³¹ ראו ה"ש 10 לעיל.

³² עדותו של הקטין א"ג נגבתה על ידי בצלם ביום 21.1.2010. פרטיו המלאים שמורים באגודה לזכויות האזרח.

³³ ראו ה"ש 22 לעיל.

³⁴ ראו ה"ש 14 לעיל.

ללא אזהרה, וללא נקיטת הליך דומה לנוהל פתיחה באש, שבו מחויבים כוחות המשטרה והצבא בישראל. כך, למשל, ביום שבת, 29.5.2010, התחולל עימות בין התושבים למאבטחים, שבמהלכו ריסו המאבטחים מגג "בית הדבש" שבסילוואן תרסיס לכיבוי אש לעבר התושבים. אישה בהיריון מתקדם וילדה בת שנתיים נחנקו מהתרסיס שפוזר לכל עבר. למחרת היום התחוללו עימותים נוספים שבהם נכחו גם כוחות מג"ב, ובמהלכם ירו המאבטחים אש חיה לעבר התושבים הערבים של השכונה, והמשטרה הפעילה גז מדמיע ורימוני הלם. חמישה תושבים נפגעו מרסיסי ירי, ותושב נוסף נפגע וידו נשברה.³⁵

עימותים נוספים מסוג זה המשיכו להתרחש במהלך יוני 2010: במהלך עימות בין המאבטחים לתושבים שהתחולל ביום 2.6.2010, פתחו המאבטחים באש חיה לכיוון התושבים. צעיר שנקלע למקום ספג פגיעה ישירה ברגלו. בעימותים דומים וחמורים בעוצמתם שאירעו ביום 27.6.2010 נפצעו עשרות תושבים, שישה שוטרים וארבעה מאבטחים. לטענת התושבים, על רקע כוונת המתנחלים בסילוואן להשתלט על בית "אבו נאב" שבשכונה,³⁶ כוונה שזכתה לגיבוי מחברי כנסת שונים,³⁷ החלו עימותים מילוליים בשכונה, שבשיאם פתחו מאבטחים בירי אש חיה לעבר התושבים הפלסטינים. כוח מג"ב שהגיע למקום ירה גז מדמיע ורימוני הלם גם לתוך בתי תושבים.³⁸ עשרות תושבים, ובהם ילדים ונשים, נפגעו מהגז; אחדים נפצעו מהירי, ובהם נער שאיבד את עינו.³⁹

באירועים בלטה הפתיחה באש חיה מצד המאבטחים, בשעה שהמשטרה העדיפה לפעול באמצעים פוגעניים ומסוכנים פחות. עם זאת, מהעדויות עולה כי בחלק מהתקריות נפקד מקומה של המשטרה עד לשלבים מאוחרים יחסית של האירועים.⁴⁰

הדוגמאות שהובאו לעיל ממחישות את הבעיה העקרונית שמטרידה את התושבים הפלסטינים: קיומן של מעין "מליציות" פרטיות בשכונות, שיכולות לפעול ללא רסן ולפגוע גם בתושבים תמימים. דומה כי הגיעה השעה לבחינה מחודשת של המצב בשטח, ולאיימוץ מחדש של המלצות דוח הוועדה הציבורית לבדיקת השמירה ואבטחת המתחמים במזרח ירושלים, שפורטו לעיל.

ה. "האח הגדול" וחדירה לפרטיות

אחד הסממנים הבולטים של בתי המתנחלים בשכונות הפלסטיניות שבירושלים המזרחית, המבדילים אותם מהבתים השכנים, הוא מצלמות האבטחה. אלו ניצבות בכל הכניסות, בכל החצרות ובגבולות בתי המתנחלים,

³⁵ עדותו של זוהיר רג'בי נגבתה ביום 6.6.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.

³⁶ רונן מדזיני, היהודים בסילוואן: נפנה פלסטינים מבית הכנסת, *ynet*, 23.6.2010,

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3909557,00.html>

³⁷ רונן מדזיני, יהודים יפנו ערבים מסילוואן? ח"כים התנדבו לסייע, *ynet*, 23.6.2010,

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3909740,00.html>

³⁸ שמוליק גרוסמן ורון מדזיני, האש בסילוואן: "מתעמרים בדיירי בית אבו-נאב", *ynet*, 28.6.2010,

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3911551,00.html>

³⁹ אוהד חמו, שוב עימותים בסילוואן: 50 פצועים, המהדורה המרכזית, חדשות ערוץ 2, 28.6.2010,

<http://www.mako.co.il/news-channel2/Channel-2-Newscast/Article-7c0cbd59eaf7921004.htm>

⁴⁰ לתיעוד ירי חי של המאבטחים ראו: http://www.youtube.com/watch?v=Jtl_4FlnCdk

ומתעדות כל התרחשות ביום ובלילה. להבדיל ממצלמות האבטחה שהציבה המשטרה ברחבי העיר העתיקה, מצלמות אלו מוצבות מטעם חברות האבטחה הפרטיות, ועל ידי גופים ואנשים פרטיים אחרים.

תושבי השכונות הפלסטינים טוענים כי רבות ממאות המצלמות שמוצבות בשכונות מכוונות לבתיהם הפרטיים, וכי הן גורמות לפגיעה קשה בפרטיותם, ויוצרות הרגשה שמערכת מעקב מסועפת שולטת בחייהם כפרטים וכקהילה. לתחושתם, הצפת מרחב השכונות במצלמות הפכה אותם לדגים באקווריום, שכל אחד יכול להתבונן בהם בכל עת, ולהתחקות אחר כל תנועותיהם ופעולותיהם, טריוויאליות ואינטימיות כאחת.

ראיסה אלקרקי מהרובע המוסלמי בעיר העתיקה בירושלים, אשר חולקת מסדרון עם מתנחלים, הסבירה מדוע היא מתנגדת להתקנת מצלמות כאלו בפתח ביתה: "כחודשיים אחרי שנכנסו המתנחלים, ניסו להתקין מצלמה קבועה במסדרון מעל פתח הבית שלהם, אבל אני ובעלי התנגדנו בחריפות. אנחנו יושבים במסדרון הזה שהוא המפלט היחיד שלנו, אנחנו יושבים לשתות את הקפה היומי שלנו שם, אז איך אני ארגיש בנוח שהם יצלמו אותי עשרים וארבע שעות ביממה".⁴¹

כידוע, הזכות לפרטיות היא אחת מזכויות היסוד החשובות, ונועדה להותיר לפרט מרחב שבו יוכל לנהל את חייו האישיים בלא שייחשפו וללא התערבות הזולת. מרחב זה הוא קודם לכול מרחב פיזי, ובבית הפרטי מקבלת זכות זו משנה תוקף, כדברי נשיא בית המשפט העליון לשעבר, השופט בדימוס אהרן ברק: "זכותו של אדם לנהל את אורח החיים שבו הוא חפץ בדלת אמות ביתו, בלא הפרעה מבחוץ. ביתו של אדם הוא מבצרו, ובגדריו הוא זכאי לכך כי יניחו אותו לעצמו, לפיתוח האוטונומיה של הרצון הפרטי שלו [...] הזכות לפרטיות נועדה, על כן, להבטיח כי אדם לא יהא שבוי בביתו, ולא יהא אנוס לחשוף עצמו בביתו להפרעות שאין הוא רוצה בהן. בכך מהווה הזכות לפרטיות את תחילתה של החירות [...] הזכות לפרטיות מותחת את הקו בין הפרט לבין הכלל, בין 'האני' לבין החברה. היא משרתת מתחם אשר בו מניחים את הפרט לנפשו, לפיתוח 'האני' שלו, בלא מעורבות של הזולת".⁴² בהתאם לרציונל זה, אוסר החוק לצלם אדם ברשות היחיד, וצילום שכזה מהווה עברה פלילית ועוולה אזרחית.⁴³

עקב חוסר האמון שלהם ברשויות אכיפת החוק, נמנעים התושבים מלהגיש תלונות במשטרה בנושא המצלמות הפוגעות בפרטיותם, אף שעקרונית הדבר אפשרי. דומה כי לנוכח עדויותיהם על דרך טיפול המשטרה בתלונותיהם על מקרי אלימות, כפי שפורטו בשני הפרקים הראשונים, קשה לצפות שיגישו תלונות למשטרה בעניין זה. במובן זה, פרק זה בדוח חריג, שכן ככל הידוע לנו, לא נעשו פניות למשטרה בנושא המצלמות, ואין בידינו תיעוד על הימנעותה מאכיפת החוק בעניין. תקוותנו כי חשיפת התופעה בדוח זה תעורר ותעודד פעולות אכיפה, ואנו בטוחים שאם תפנה המשטרה מיוזמתה אל התושבים כדי לבקש מהם מידע על מצלמות שפוגעות בפרטיותם, ישמחו אלו להיעתר ולמסור את המידע.

כדי לעמוד על עומק הפגיעה בנושא זה, יש להידרש למבנה השכונות בירושלים המזרחית ולאופי החיים, המנהגים והתרבות המסורתיים, היוצרים מצב מורכב במיוחד. רוב רובה של האוכלוסייה המתגוררת בשכונות

⁴¹ ראו ה"ש 3 לעיל.

⁴² בג"צ 2481/93 ד"ר נ' וילק פ"ד מח(2), 456, 470-471.

⁴³ חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981, סעיפים 2(3), 4 ו-5.

ירושלים המזרחית היא ערבית מוסלמית, שומרת מסורת אדוקה. מצוקת הדיור בשכונת הביאה לבנייה צפופה ביותר; בתים צמודים משקיפים זה לתוך זה, ולכן ההתחשבות בקודים החברתיים והתרבותיים וההקפדה עליהם, נחוצות כפליים.

לטענת התושבים הפלסטינים, הנפגעות העיקריות מריבוי המצלמות ומאי ההתחשבות בתפיסות ובקודים החברתיים הערביים והמוסלמיים, הן הנשים. בהיותה מסורתית, מקפידה החברה הפלסטינית בירושלים המזרחית על חזותה ועל לבושה של האישה, ומרבית הנשים מופיעות בפומבי בכיסוי ראש ובלבוש צנוע למדי. בביתן הפרטי מתלבשות הנשים בחופשיות רבה יותר, ולכן הפגיעה בכבודן ובפרטיותן נתפסת כחמורה במיוחד, כאשר בבית הסמוך או ממול ניצבות מצלמות שמסוגלות לתעד כל צעד מצעדיהן בחצרות ביתן ובתוך חדריהן. פגיעה זו גורמת להגבלת המרחב הפרטי שלהן, שכן הנשים נאלצות לכסות את ראשיהן, להתלבש ולנהוג בצניעות גם בתוך בתיהן, ולהתנהג בהתאם לידיעה כי "האח הגדול" צופה בהן כל הזמן, שותף לוויוכחים הפנימיים, לשמחות ולהתנהלות היום-יומית.

אינאס חג'אג', תושבת ואדי הלווה שבסילוואן המתגוררת בצמידות לבית מתנחלים, מעידה כיצד צמצמו המצלמות את פרטיותה: "המצלמות האלו ניצבות מול הכניסה הראשית של הבית ולתוך הסלון שלנו. התחושה של להיות בבית בתצפית של עשרים וארבע שעות נורא מעצבנת אותי. תמיד יש תחושה שמישהו מתצפת עליי בתוך הבית. בימי הקיץ החמים, כשאני רוצה לפתוח את הדלת הראשית להתרענן קצת, שייכנס קצת אוויר, אני לא יכולה לשבת בנוחות בסלון, אני צריכה להתלבש באופן מלא כמי שמבקשת לצאת מחוץ לבית, ולשים כיסוי ראש. בגלל המצלמות שלהם אני לא מרגישה בפרטיות ובנוחות – לכי תדעי אם הם מסתכלים עלייך או לא, מה הם עושים עם הצילומים שלי בתוך הבית. זה ממש מפריע לי".⁴⁴

מצוקה נוספת הנגרמת לתושבים, על פי עדותם, היא צילומם התמוה בידי מתנחלים ומאבטחים, לעתים גם מקרוב, באמצע הרחוב. ראיסה אלקרקקי מעידה ששכניה המתנחלים נכנסים לביתה פנימה ומצלמים אותה: "המתנחלים מסתובבים כל הזמן עם מצלמות וידאו בידיהם, ומצלמים אותנו אחד אחד. יום אחד ישבתי בסלון עם הילדים, אחד המתנחלים פתח את הווילון ונכנס לנו לתוך החדר כשהוא מצלם אותנו. התנהגות זו חזרה על עצמה כמה וכמה פעמים. כבר אין לנו פרטיות בכלל, כל רגע הם יכולים להפתיע אותנו בצילום שלהם. הם גם נועצים מבטים פנימה, לתוך החדרים שלנו, כשהם עוברים. הדבר מאלץ אותי להיות לבושה בקפידה כל הזמן, עם רעלה על הראש, כאילו שאני מחוץ לבית. מרוב שהם הפריעו לנו עם הצילומים שלהם, תליתי וילון בכניסה לחדרים שלנו, כדי למנוע מהם לראות אותנו כשהם נכנסים ויוצאים".⁴⁵

יתר על כן, גם מצלמות המעקב שאינן מכוונות לתוך רשות הפרט של התושבים, כמו מאות מצלמות המשטרה שמוצבות ברחבי העיר העתיקה, פוגעות בפרטיותם של התושבים ובזכותם לאוטונומיה ולכבוד. זכותו של אדם לפרטיות אינה אמורה להיעלם שעה שהוא יוצא מפתח ביתו: מעקב ובילוש מתמידים, גם במרחב הציבורי, מהווים פגיעה בפרטיות, שכן אדם שנתון במעקב מתמיד אינו עוד אדון לעצמו, והוא נאלץ לדכא ולצמצם את פעילותו ולצנזר את התבטאויותיו.

⁴⁴ עדותה של אינאס חג'אג' נגבתה ביום 16.3.2010 על ידי עו"ד נסרין עליאן מהאגודה לזכויות האזרח.
⁴⁵ ראו ה"ש 3 לעיל. לתיעוד של צלם מטעם המאבטחים שנשלח לתעד ולהרתיע את התושבים בסילוואן, ראו: <http://www.youtube.com/watch?v=ahdR8lKnOmQ>

חמור מכך, בעידן המידע הטכנולוגי, מצלמות מעקב מייצרות באופן שוטף מידע ויזואלי, אשר נשמר במאגרי מידע. מובן כי לתושבים אין כל יכולת לממש את הזכויות החוקיות שיש לכל אדם ביחס למידע אישי שאוספים עליו זרים, כמו הזכות לעיין במידע שנאגר.

מצלמות מעקב המוצבות במרחב הציבורי הן אמצעי פולשני המפר את הפרטיות ומסכן זכויות וערכים חשובים נוספים. ככזה, עליו להיות מוגבל ומוסדר על ידי הרשויות – אך בישראל טרם טופלה הסוגיה. דברים אלו נכונים לגבי כל אדם וכל קהילה, אולם בירושלים המזרחית, שבה מתגוררת אוכלוסייה מוחלשת במיוחד, המתקשה לעמוד על זכויותיה, הם מקבלים משנה תוקף.

ו. אי מניעת הסתה ומטרדים

אחת התופעות הנלוות לנוכחות היהודית בשכונות הפלסטיניות שבירושלים היא חגיגות רבות, שבשיאן נשמעים לעתים דברי הסתה חמורים וקללות נגד התושבים הפלסטינים. גם בנושא זה, נמנעת המשטרה במקרים רבים מלטפל בתלונות התושבים.

כך, למשל, בחג פורים האחרון, בחרו מתנחלי שייח' ג'ראח לציין את החגיגות בריקודים ובשירי הלל לרוצח ברוך גולדשטיין, מבצע טבח המתפללים במערת המכפלה. המילים "ד"ר גולדשטיין, אין כמוך בעולם, ד"ר גולדשטיין, אוהבים אותך כולם... הוא כיוון לראשי המחבלים וסחט את ההדק חזק, וירה וירה" הושרו בקולי קולות, היישר לאוזני השכנים הערבים.⁴⁶

דברי הסתה מצד המתנחלים ואורחיהם נשמעים גם בשכונות נוספות בעיר. אוסאמה חשימה, תושב הרובע המוסלמי שבעיר העתיקה, המתגורר בצמידות לישיבה שבמקום, מספר על החגיגות ועל האמירות שבהן נתקל: "לפני חודשיים התקיים אירוע חנוכה 'בית ספר השלום', תוך שמירה קפדנית של עשרות חיילי משמר הגבול והמשטרה. החוגגים התחילו לשיר ולשתות, עד שהגיעו לאמירות כמו 'מוות לערבים' כחלק מהשירה שלהם [...] בימי שבת, כאשר מגיעים אנשים מבחוץ שאינם דיירי הבתים הקבועים, הם מתנהגים בברוטליות ובגסות, שופכים מים ויורקים עלינו ועל האנשים שהולכים ברחוב מתחתם. הם עושים המון רעש ומקללים, קוראים לבנות 'זונות', ולבנים 'אבא שלך מזדיין'".⁴⁷

דברים ברוח דומה נשמעו גם בשכונת ואדי חלווה שבסילוואן בחגיגות יום ירושלים, ב-14.5.2010 בערב. כארבעים מבקרים יהודים שהגיעו למתחם "אדרת" שבשכונה, שרו ורקדו לאורך הרחוב, תוך השמעת אמירות גזעניות. העיד אחמד סיאם, מוכתר ואדי חלווה: "בסביבות השעה שמונה בערב ישבתי אצל חברי, ופתאום שמעתי צעקות ברחוב. יצאתי לראות מאיפה זה מגיע, וראיתי קבוצה של מתנחלים, לפי הערכתי כארבעים איש מכל הגילים, שעצרו את התנועה בכביש, גרמו לפקקים והתחילו לרקוד ולשיר באמצע הרחוב. אחרי כמה דקות של ריקודים הם התחילו לצעוק, לקלל והשתמשו בסממאות גזעניות כמו 'מוות לערבים' ובאמירות כמו

⁴⁶ רונן מדזיני, שייח' ג'ראח כמו חברון: גולדשטיין, אין כמוך בעולם, ynet, 4.3.2010.

⁴⁷ <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3857630,00.html>

⁴⁷ עדותו של אוסאמה חשימה נגבתה ביום 16.3.2010 על ידי עו"ד נסרין עליאן מהאגודה לזכויות האזרח.

עם ישראל חי', מתוך התרסה. התושבים הערבים לא האמינו למשמע אוזניהם, וצעקו עליהם. התגובה הרגילה של המתנחלים הייתה להתקשר למשטרה, אשר הגיעה בכוחות מתוגברים של מג"ב והאשימה את התושבים הערבים בזריקת אבנים".⁴⁸

תלונה נוספת של התושבים היא כי רבים מהאירועים שעורכים המתנחלים בשכונות נמשכים עד השעות הקטנות של הלילה, ומטרידים את מנוחת השכנים בשעות בלתי מקובלות. פניות למשטרה בבקשה לאכוף את החוק שבנדון לא הועילו.⁴⁹ אוסאמה חשימה מוסיף ומספר על מטרד קבוע המדיר שינה מעיניו: "בכל יום, בשעות הקטנות של הבוקר, על גג ישיבת 'שובו בנים', עומד גבר כשלוש שעות בערך, שר ומתפלל. מרוב שזה מפריע לנו, הגשנו כמה וכמה תלונות למשטרה, אפילו חתמנו על עצומה של כל תושבי השכונה, אבל שום דבר לא עזר. לפני חודשיים פניתי למפקד תחנת 'דוד' בנדון, והוא הפנה אותי לשוטר הקהילתי שבעצם אמר לי שזו שירה ולא תפילה ומותר לו".⁵⁰

ח'אלד קראעין, תושב ואדי חלווה שבסילוואן, מתלונן גם הוא על מטרד רעש קבוע המגיע מהאירועים הנערכים בסמוך לביתו עד השעות הקטנות של הלילה: "השטח הזה [אוהל האירועים של המתנחלים המכונה 'חלקה 44'] משמש היום מקום לאירועים ולמסיבות, ולכן בכל החגים, בכל יום שישי וכשנערכות מסיבות פרטיות, מתאספים עשרות מתנחלים במקום, אוכלים, שותים ומרעישים עם מוזיקה וריקודים עד השעות הקטנות של הלילה. כתוצאה מכך, איננו יכולים לישון, לראות טלוויזיה בשלווה, לקרוא ספר או סתם לשבת בבית להנאתנו. הם משתלטים על כל השכונה עם הרעש שלהם".⁵¹

לטענת התושבים, רעש חזק ומטריד עולה גם מעבודות החפירה הארכאולוגיות רחבות ההיקף שמבוצעות בשכונת ואדי חלווה שבסילוואן לאורך כל שעות היממה לסירוגין. מעדויות התושבים עולה שהעבודות, שמבצעת רשות העתיקות במימון עמותת אלעד ("אל עיר דוד"), נמשכות גם בשעות הקטנות של הלילה, בניגוד לחוק שעות עבודה ומנוחה. כך מתארת את המצב אינאס חג'אג', המתגוררת מול אתר החפירות: "אנחנו סובלים בבית המון מרעשים מתמידים וקבועים, בעבודות שמבוצעות ממול הבית שלנו. הם עובדים עשרים וארבע שעות, גם בשעות הקטנות של הלילה. רק לאחרונה התחילו להפסיק את העבודה בסביבות השעה שמונה-תשע בלילה. כך, למשל, בחג אלפטר האחרון שלנו הם עבדו עד השעה שתיים לפנות בוקר. יש באתר ונטה גדולה שמיועדת למחזור האוויר בתוך המנהרה, והיא עובדת עשרים וארבע שעות. הרעש שלה כה חזק, כאילו שהיא נמצאת בתוך הבית שלי. הרעשים הקבועים לא מניחים לנו ומהדהדים בראשינו יום ולילה. העניין אינו רק העבודה עצמה, אלא הדרך שבה מבוצעת העבודה: בכניסה לאתר מוצבת מכלית ממתכת. כשהיא ריקה, הם זורקים לתוכה את האבנים והסלעים בחוזקה, וזה גורם לרעשים ולקולות גבוהים שדומים לפיצוץ רימוני קול. אפקט זה מתחזק פי מאה בשעות הערב והלילה, כשהשכונה יותר שקטה ושלווה.

⁴⁸ עדותו של אחמד סיאם נגבתה ביום 21.5.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.
⁴⁹ החוק למניעת מפגעים, התשכ"א-1961, והתקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש), התשנ"ג-1992, קובעים, בין היתר,

כי חל איסור על הקמת רעש בשעות 14:00-16:00 ומהשעה 23:00 עד השעה 7:00 למחרת.
⁵⁰ ראו ה"ש 47 לעיל.

⁵¹ עדותו של ח'אלד קראעין נגבתה ביום 20.4.2010 על ידי מחמוד קראעין מהאגודה לזכויות האזרח.

השלכת פסולת האבנים אינה מפסיקה ולא נותנת מנוחה, זה חוזר על עצמו משך כל שעות הלילה – עשרים וארבע שעות ביממה יש רעש מתמיד באזור, ואין מנוחה ושקט בכלל".⁵²

עוד מתלוננים התושבים על מטרדי רעש מכוונים מצד המאבטחים שמוצבים בשכונות, ומצד שוטרי משמר הגבול שנוכחים באזור בקביעות. מספר נאסר אבו נאב, תושב סילוואן: "בשכונה יש נוכחות אנשי אבטחה מצוידים בנשק עשרים וארבע שעות ביממה. הרכבים שלהם מהווים מכשול לחיי היום-יום שלנו. מהג'יפים שלא מפסיקים להסתובב בשכונה הלך ושוב כל היום וכל הלילה נגרם רעש רב, הם עובדים עשרים וארבע שעות ביממה בלי הפסקה, מדברים כל הלילה בקול גבוה, והבית תמיד רועש – גם בשעות הלילה הקטנות, מה שמפריע לנו בשעות השינה. כך גם הרעש של הרכבים שלהם, שחונים בתוך המוסכים של הבית במקום ריק ללא דימום מנוע, והרעש של מנוע הג'יפים הכבדים האלה מהדהד לתוך כל השכונה שעות על גבי שעות".⁵³

תמונה דומה עולה גם מעדותו של אחמד קראעין, תושב ואדי חלווה שבסילוואן: "המאבטחים של 'עיר דוד' מפעילים את המכשירים שלהם בקולי קולות, ולפעמים משמיעים מוזיקה, ומנהלים שיחות במילים גסות למשמע כל השכונה. הכניסה של אתר המבקרים היא במרחק של עשרים מטר מביתי, כך שאני שומע כל דבר בתוך חדר השינה שלי".⁵⁴

ז. השתלטות על אדמות ועל מגרשים שכונתיים

הנוכחות היהודית בשכונות הפלסטיניות זוכה לגיבוי מצד רשויות המדינה השונות. בין היתר, מעבירות הרשויות קרקעות לאחזקת המתנחלים ומפתחות אותן לצורכיהם, תוך התעלמות פושעת מצורכי התושבים המקוריים. הדוגמאות שיובאו להלן ממחישות פן נוסף בהתנהלות הרשויות, הפועלות כדי לשרת את צורכי היהודים החיים בשכונות ושל יהודים הרוצים לבקר בהן, אך מתעלמות בבוטות מהצרכים של האוכלוסייה הפלסטינית.

דוגמה בולטת לתפיסת שטחים ששימשו את התושבים הפלסטינים, היא העברת ההחזקה והניהול של גנים לאומיים ושל אתרי תיירות לידי עמותות פוליטיות שיש להן אג'נדה ברורה לייחוד מזרח ירושלים. כך, לדוגמה, נתן בשנות התשעים מנהל מקרקעי ישראל הרשאה לשמירה ולהחזקה של האתר "עיר דוד" לעמותת אלע"ד, עמותה שאחת ממטרותיה המוצהרות היא להגביר את הנוכחות היהודית בסילוואן. בעקבות עתירה לבג"ץ, בוטלה ההרשאה לעמותת אלע"ד,⁵⁵ והועברה לרשות הטבע והגנים. אלא שבשנים האחרונות, העניקה רשות הטבע והגנים לאלע"ד חלקים ניכרים מסמכויות הניהול של האתר.⁵⁶ מבחינת התושבים, למהלך זה

⁵² ראו ה"ש 44 לעיל. תיעוד חפירה בלילה:

<http://www.youtube.com/watch?v=FcFY9CoHVNs>

⁵³ ראו ה"ש 10 לעיל.

⁵⁴ ראו ה"ש 14 לעיל.

⁵⁵ בג"צ 6954/98 יורם צפריני נ' מינהל מקרקעי ישראל.

⁵⁶ עמותת עיר עמים הגישה ביום 11.7.2010 עתירה לבג"ץ בדרישה לבטל את הסמכויות שניתנו לעמותת אלע"ד באתר.

משמעויות מרחיקות לכת; היבט אחד שלו הוא צמצום המרחב הציבורי שלהם, והיבט נוסף הוא הפיכת האתר לגן של הלאום היהודי, והכפפת ההיסטוריה והארכאולוגיה שלו לנרטיב היהודי.

נוסף על כך, לאורך השנים קיבלה עמותת אלע"ד חזקה על שטחים שונים בסילוואן, והיא מקיימת בהם, באמצעות רשות העתיקות, חפירות ארכאולוגיות. חלק משטחים אלו שימשו בעבר את התושבים למטרות שונות, אולם כיום הם סגורים בפניהם לחלוטין. כך, למשל, לפני כחמש שנים נסגר בפני התושבים חניון "גבעתי", החניון העיקרי ששימש את תושבי השכונה ואת התיירים מאז שנות השבעים, והחלו בו חפירות ארכאולוגיות במימון העמותה.⁵⁷ עקב כך, נותרו התושבים ללא די מקומות חניה. במקרה אחר, התפתחו החפירות הארכאולוגיות לחפירות רחבות היקף מתחת לבתי התושבים.⁵⁸

עוד העבירו רשויות המדינה שטחים ציבוריים פתוחים לשימוש בלעדי של עמותות מתנחלים. כזה הוא המקרה של חלקה 44 בסילוואן, המתפרסת על כ-850 מטר רבוע. במשך שנים שימשה החלקה את בני משפחת קראעין, הגרים בסמיכות אליה, לעיבוד עצי זית ועצי פרי, והיוותה את מגרש המשחקים של ילדי השכונה. בסביבות שנת 2000 העביר מינהל מקרקעי ישראל, בעל הקרקע, את החזקה בשטח לרשות הטבע והגנים.⁵⁹ הרשות מאפשרת לעמותת אלע"ד להשתמש גם בשטח זה, וכך גודר השטח, וכיום פועל במקום גן אירועים שמתקיימים בו אירועים של יהודים בלבד.

ח'אלד קראעין, שמשפחתו החזיקה ועיבדה את הקרקע, סיפר: "אבי היה מעבד ושותל באדמה הזו כל מיני דברים, עד שהזדקן וגופו בגד בו באמצע שנות התשעים. מאז, לנוכח המחסור במקומות כאלה בשכונה, הפכו ילדיי והילדים שגרים בסביבה את חלקת האדמה הזו למגרש המשחקים הביתי שלהם. חלקת האדמה הזו הייתה המפלט היחידי לילדים. לתדהמתי, לפני כמה שנים הגיעו פועלים, החלו לגדר את המגרש והתקינו שלט המציין כי זהו שטח פרטי והכניסה אליו אסורה. בביורורים שערכנו הוסבר לנו שלטענת המדינה האדמה נחשבת ל'נכסי נפקדים', ועל כן הופקעה. סגירת השטח בפני התושבים מעצבנת, מעידה על זלזול ועל חוסר התחשבות בוטה, ואינה מתיישבת עם הידוע לי. לפי מיטב ידיעתי, אם הרשויות מחליטות להפקיע מגרש מסוים, בדרך כלל זה למטרות ציבוריות, והשטח פתוח לכלל הציבור; האדמה לא אמורה להפוך לשטח פרטי שכניסת תושבי השכונה אליו אסורה. במקרה שמדובר בכל זאת בשטח מופקע שהכניסה אליו אסורה, אזי צריך לאסור כניסה של כל התושבים, ולא לסגן כניסה לפלוני ולאפשר זאת לאלמוני. מלבד זאת, צורת סגירת המגרש והאבטחה שהוצמדה אליו ובכניסתו מקוממת. כל השטח מגודר ברשת מכוערת וגבוהה, ושומרים מסתובבים כל הזמן עם נשקים בקרבת נכדיי הקטנים. הדבר מפחיד אותם ומהווה מעין הטלת מרות של קבוצת המתנחלים בשכונה".⁶⁰

דוגמה אחרת למגמתיות הרשויות בשכונות הפלסטיניות היא הכוונה לתפוס את המגרשים הריקים היחידים שנותרו בשכונות סילוואן ושייח' ג'ראח, ולהפכם למגרשי חניה המיועדים בעיקר לשימוש התיירים המגיעים ל"עיר דוד" שבסילוואן ולקבר שמעון הצדיק שבשייח' ג'ראח.

⁵⁷ בג"צ 9253/08 קראעין נ' רשות העתיקות (טרם פורסם, ניתן ביום 15.9.2009).

⁵⁸ בג"צ 1308/07 סיאם נ' רשות העתיקות (טרם פורסם, ניתן ביום 21.9.2009).

⁵⁹ הסכם לשימוש והחזקה בין מינהל מקרקעי ישראל לבין רשות הטבע והגנים מיום 6.12.2000.

⁶⁰ ראו ה"ש 51 לעיל.

סילוואן היא שכונה הבנויה בצפיפות רבה, וכמעט שאין בה שטחים ריקים מבנייה. מאחר שלשכונה אין תוכנית מתאר מפורטת עדכנית, הבנייה בה כמעט בלתי אפשרית. עקב כך חסרים בה היום שירותים ציבוריים רבים, כמו בתי ספר וגני ילדים, מוסדות רפואה, גנים ציבוריים, מגרשי משחקים וכיוצא בזה. עיריית ירושלים מתמהמהת מאוד בהסדרת תכנון האזור ובהסדרת השירותים החסרים, אולם פעלה בזריזות רבה בשנת 2007, אז הוציאה צווי שימוש זמניים שעניינם תפיסת מקרקעין לשבעה מגרשים שבבעלות תושבי שכונת סילוואן, שבהם היא מבקשת להקים מגרשי חניה.

יצוין, כי מהלך זה נעשה כחלק מתוכנית כוללת ורחבת היקף שיזמו עיריית ירושלים ומשרד התחבורה לשיפור תשתיות ולשיפור מראה האזור, בעלות של 30 מיליון ש"ח. התוכנית עוררה את חמת התושבים, כיוון שהיא אינה כוללת את הסדרת הצרכים הדחופים להם, ומשום שהיא כוללת שינוי של הסדרי התנועה והחניה בשכונה באופן שיגרום לעומסי תנועה ולמחסור ניכר במקומות חניה. תושבי סילוואן פתחו בהליכים משפטיים נגד צווי התפיסה של המקרקעין ונגד תוכנית העבודות, ואלו עודם תלויים ועומדים בבתי המשפט.⁶¹

בשייח' ג'ראח מתוכננת תפיסה דומה של מקרקעין לצורכי חניה. בפברואר השנה פרסמה עיריית ירושלים כי היא מתכננת לבנות חניון בשכונה על שטח המצוי בבעלות ערבית. החניון צפוי לשמש בעיקר מתפללים יהודים שפוקדים את קבר שמעון הצדיק. בעל השטח ודיירי המקום מתנגדים לכך, וטוענים שאין כל בעיית חניה באזור, וכי העירייה מנסה להשתלט על כל פיסת אדמה בבעלות ערבית לטובת המתנחלים שבשכונה.⁶²

התנהלות זו של הרשויות, ובראשן עיריית ירושלים, מתבלטת על רקע המחסור החמור בתוכניות מתאר בשכונות ירושלים המזרחית, ועל רקע הפגיעה המתמשכת בזכויות התושבים בתחום התכנון. על כן, יש בה משום הוספת חטא על פשע, ולא פלא כי הדבר מעורר את זעם התושבים, הסבורים כי הרשויות תומכות במתנחלים ומקדמות אותם על חשבונם. מלין על כך מוכתר ואדי חלווה שבסילוואן, אחמד סיאם: "חשוב לציין, כי לפני כניסת המתנחלים לשכונה שלנו המצב היה שונה. אנו, תושבי השכונה, יודעים שהרשויות הרשמיות תומכות בהתנחלויות, ואם זה לא בדרך רשמית – אז בדרך אישית, על ידי הנציגים שנשלחים מטעם לשכונה. דוגמה לכך היא העברת נכסים, מגרשים ובתים שהופקעו על ידי 'נכסי נפקדים' לטובת המתנחלים בשיטה סודית ומסתורית, למרות שהחוק מחייב לפרסם זאת, ושההליך יהיה גלוי לציבור. לגבי אתרי התיירות, למשל מעיין סילוואן 'בְּכַת הַשִּׁילוח' – האתר מצוי בשליטת עמותת אלע"ד, שיש לה הזכות, או שנתנה לעצמה את הזכות, להכניס מבקרים, ולסרב, מסיבות שונות, לכניסת אנשים אחרים, כמו תושבי השכונה".⁶³

דוגמה אחרת לקשר שבין עמותות המתנחלים לרשויות היא השתתפותה של עמותת אלע"ד בהכנת תוכנית המתאר לסילוואן שהזמינה העירייה לפני כמה שנים. היועץ המשפטי של עיריית ירושלים קבע כי אלע"ד

⁶¹ ע"פ 2610/08 מדינת ישראל נ' נסים סיאם ואח'; ע"מ 8274/09 עיריית ירושלים נ' סלים סיאם, שבו מייצגת את התושבים האגודה לזכויות האזרח.

⁶² רועי ענתבי, חשיפה: בירושלים יוקם 'חניון מריבה' נוסף?, גל"צ ONLINE, 17.2.2010, <http://glz.co.il/NewsArticle.aspx?newsid=57283>

⁶³ ראו ה"ש 46 לעיל.

השתתפה במימון התוכנית ובדיונים פנימיים של העירייה על התוכנית, וכי הדבר יצר חשש לניגוד עניינים
חמור.⁶⁴

ח. פגיעה בחופש התנועה

הזכות לחופש התנועה היא מזכויות היסוד המוכרות והמושרשות ביותר במשפט הישראלי. הגוף האמון על
הבטחתה ועל מימושה הוא משטרת ישראל; זו אמורה להבטיח את חופש התנועה של כלל התושבים,
ובסמכותה להגבילו במקרים קיצוניים של חשש ממשי לפגיעה חמורה בביטחון החיים או הרכוש.

אף על פי כן, פעמים רבות מוצאים עצמם תושבי ירושלים המזרחית אל מול מחסומי משטרה הסוגרים בפניהם
את הדרכים, גם במקרים שאין בהם חשש ממשי לפגיעה חמורה. **מעדויות התושבים עולה כי חסימות דרכים
מבוצעות תדיר בעת שמתקיימים אירועים רבי משתתפים בהתנחלויות שבשכונות הפלסטיניות, ובכלל זה
אירועים פרטיים; לדבריהם, במהלך האירועים חוסמת המשטרה את המעבר בפני הפלסטינים, אולם
מאפשרת אותו למתנחלים ולמוזמניהם.** עדויות על התנהלות מסוג זה מגיעות בעיקר משני רחובות מרכזיים
בירושלים המזרחית, ואדי חלווה שבסילוואן, ועות'מאן בן עפאן שבשייח' ג'ראח.

רחוב ואדי חלווה הוא עורק התנועה הראשי של סילוואן, שדרכו אפשר להיכנס אל השכונה ולצאת ממנה.
התושבים מדווחים כי רחוב זה נחסם בפניהם לתנועה בעת קיום אירועים במתחם "עיר דוד" או ב"חלקה 44",
שבה הוקם גן אירועים יהודי, וכן בחגי ישראל, אז מגיעים לשכונה מבקרים יהודים רבים. מעדויות התושבים
עולה כי המשטרה חוסמת בעיקר את דרכם של התושבים הפלסטינים ומפנה אותם לכבישים חלופיים
מרוחקים, ואילו למתנחלים ולאורחיהם, כמו גם למבקרי האתרים הארכאולוגיים שבשכונה, היא מאפשרת
גישה חופשית.

אחמד קראעין, המתגורר מול מרכז המבקרים של "עיר דוד", מספר שאין מדובר בימים בודדים בשנה, אלא
בתופעה רווחת יחסית: "כשעורכים מסיבות בעיר דוד וכשיש ליהודים חגים, המשטרה חוסמת את הדרכים
ולא מאפשרת לפלסטינים תושבי השכונה לעבור בכביש. פעם אשתי חזרה הביתה והשוטר לא אפשר לה
להיכנס. בזמן שהיא עמדה, הוא אפשר את כניסתם של מבקרים המגיעים לאתר 'עיר דוד' עד חניון 'גבעתי'.
ביתנו צמוד לשם, וכשניגשתי לשוטר לראות מדוע אינו מכניס את אשתי ומכניס רק את המתנחלים ואת
המבקרים, הוא אמר שאין כניסה וזהו. אני התעצבנתי וצעקתי, ולמקום הגיע מפקד מתחנת 'שלם' בשם מוניר
בדר. הוא אמר לי 'אתה בוא אלינו עכשיו לתחנה ואנחנו נסדר לך אישור כניסה'. כשעליתי לרכב המשטרה,
אמר לי השוטר שאני עצור, ועוכבתי בתחנה למעלה משלוש שעות שבהן חקרו אותי עד ששוחררתי".⁶⁵

רחוב עות'מאן בן עפאן שבשכונת שיח' ג'ראח נחסם לתנועה בניסבות דומות. בקיץ 2009 פונו תושבים
פלסטינים מבתים ברחוב, ובמקומם נכנסו אליהם מתנחלים. בחגי ישראל ובעת שמתקיימים אירועים בשכונה

⁶⁴ עקיבא אלדר, עמותה ימנית מעורבת בתכנון הבנייה בעיר העתיקה, הארץ Online, 25.6.2009, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1095498.html>

⁶⁵ ראו ה"ש 14 לעיל.

נחסם הרחוב לכניסת אורחיהם של התושבים הפלסטינים, אף שאורחי המתנחלים ומבקרי קבר שמעון הצדיק רשאים להיכנס לרחוב. כך סיפר ג'אד חמאד, תושב שיח' ג'ראח: "המשפחה שלי והמשפחה של אשתי הפסיקו לבוא לבקר אותנו בגלל המצב עם המתנחלים ובגלל המחסום בכניסה לשכונה שלא מאפשר לאורחים שלנו להיכנס, אלא רק למתנחלים ולמתפללים".⁶⁶

מבחינת התושבים הפלסטינים, מדובר בפגיעה חמורה בחופש התנועה: חסימות התנועה יוצרות עומסי תנועה משמעותיים, מעכבות אותם, ומאלצות אותם להגיע ליעדם בדרכים חלופיות, ארוכות ומסורבלות. התושבים מדווחים על תחושות עזות של תסכול ומרמור, בייחוד לנוכח העובדה שהמשטרה מאפשרת את המעבר לציבור אחד, אך מונעת אותו מציבור אחר.

ט. סיכום והמלצות

העדויות שנפרסו בדוח זה מצביעות על פגיעה מהותית וחריפה בזכויות היסוד הבסיסיות ובמקם החיים של התושבים הפלסטינים בשכונות מזרח ירושלים, בשל יחס הרשויות להתיישבות היהודית המאורגנת שבהן – התיישבות הפועלת באופן מוצהר, בחסות המדינה, לשינוי אופיין של שכונות אלה.

אכיפת חוק סלקטיבית ומפלה מצד המשטרה, ההופכת את התושבים הפלסטינים לקורבנות זמינים ולחשודים תמיד; מעצרי קטינים באישון לילה; מתן יד חופשית למאבטחים, המפעילים כוח רב ללא פיקוח מינימלי; מתן עדיפות מוחלטת ופסולה לצרכים היהודיים בנושאי תכנון, בנייה ופיתוח, ואף השתלטות על משאבי שטח יקרים; פגיעות גורפות בחופש התנועה ועוד – בכל אלו מפגינות הרשויות העדפה שיטתית מובהקת לצרכים ולאינטרסים של ההתיישבות היהודית בשכונות על פני צורכיהם הבסיסיים של הפלסטינים, התושבים המקוריים. אגב כך, הופכים חיי היום-יום של הפלסטינים בשכונותיהם לבלתי נסבלים.

אל מול המציאות הנשקפת משכונות אלו, ברי כי רשויות המדינה, ובהן המשטרה, עיריית ירושלים, משרד השיכון ואחרות, נכשלו כישלון חרוץ בתפקידן לספק הגנה ושירותים ללא משוא פנים לכלל תושבי העיר. לכישלון זה השלכות רות אסון בכל הנוגע לשמירה על זכויות אדם, והן מערערות את הבסיס לקיום חברה ומשטר תקינים.

לנוכח התנהלותן המחפירה של הרשויות הישראליות איבד לחלוטין הציבור הפלסטיני בירושלים את אמונו בהן, ונפגעה אנושות יכולתו לשתף עמן פעולה. כפי שעולה מהעדויות, התפיסה הרווחת כיום בקרב ציבור זה היא שהמשטרה, עיריית ירושלים ורשויות אחרות מעוניינות לפעול לחיזוק ההתנחלויות בכל האמצעים העומדים לרשותן, וכי הן אינן מחויבות להגנה על זכויות הפלסטינים בשכונות.

⁶⁶ ראו ה"ש 9 לעיל.

כדי לחולל שינוי רציני, מקיף ומעמיק במצב זכויות האדם בירושלים המזרחית בכלל ובשכונות שצוינו בדוח זה בפרט, ולאפשר חיי יום-יום תקינים, על רשויות המדינה לגלות אחריות ולשנות את מדיניותן מן הקצה אל הקצה:

- על רשויות אכיפת החוק לבצע בדיק בית יסודי במטרה לקיים דין אחד לכלל התושבים בעיר. יש לרענן נהלים וחוקים בקרב השוטרים המוצבים בירושלים המזרחית, ולהעמיד לדין משמעתי כל מי שחורג מסמכותו ומנצל את מרותו לרעה. על המשטרה לפעול בנחישות אל מול פורעי חוק ונגד תושבים אלימים, בלא אפליה. יש לשים סוף להתנהלות שלפיה פלסטינים הופכים לחשודים המידיים, ותלונות נגד מתנחלים אינן זוכות למענה ולהתייחסות ראויים.
- על המשטרה לקיים את הוראות החוק בדבר מעצרים וחקירות של קטינים גם בירושלים המזרחית: אין לבצע חקירות ילדים בשעות הלילה, ועל הורי הילדים להיות נוכחים בחקירה. כן מוטלת חובה על המשטרה לבחון בכל מקרה דרכים אחרות להשגת מטרת המעצר שפגיעתן בילד פחותה.
- על הממשלה לקבל את המלצות הוועדה הציבורית לבדיקת השמירה ואבטחת המתחמים במזרח ירושלים משנת 2006, לבטל את אבטחת המתנחלים באמצעות חברות פרטיות, ולהעבירה לידי המשטרה. יש לשים קץ למצב בו המאבטחים של משרד השיכון פועלים בשכונות הללו ככוח שיטור פרטי של התושבים היהודים ללא בסיס חוקי – תופעה שבגינה מתגברת האלימות בשכונות, על תוצאותיה הפוגעניות.
- על המשטרה לאכוף את החוק ולבטל את מצלמות האבטחה המותקנות בשכונות, החודרות לתוך המרחב הפרטי של התושבים הפלסטינים. כן מוטלת על גורמי אכיפת החוק האחריות להסדיר ולהגביל את הפגיעה בפרטיות במרחב הציבורי, כך שיצומצם למינימום הכרחי התייעוד באמצעות מצלמות המעקב שמוצבות במקומות ציבוריים.
- על עיריית ירושלים ועל מינהל מקרקעי ישראל לשנות את סדרי העדיפויות ביחס להקצאת קרקעות ציבוריות, ולהביא בחשבון את צורכי כלל הציבור. אין לסגור אזורים בשכונות בפני תושבי המקום הפלסטינים, ואין להעניק עדיפות לצורכי המתנחלים או לציבור המבקרים באזורים מתוירים. כמו כן יש לייעד את המקרקעין הפנויים הבודדים שנתרו בשכונות לצורכי התושבים, וזאת כדי לענות על המחסור החמור בשירותים הבסיסיים והחיוניים הנחוצים לניהול חיים תקינים של חברה אזרחית, קרי: בתי ספר, גני משחקים לילדים, מוסדות רפואה, מרפאות טיפות חלב, מנהל קהילתי, סניפי דואר וכדומה.
- רק מהפך תודעתי ושינוי מהותי של סדרי העדיפויות הנוהגים כיום יסייעו ליצירת מציאות שונה של תושבי השכונות הפלסטינים – נטולת מתח ופחד מתמיד מהתעמרות, מאלימות ומנישול. מהפך זה הכרחי למען שמירה על מרחב ציבורי המגן על כלל תושביו מפני פגיעה בזכות לחיים, בזכות לקיום בכבוד, בזכות להליך הוגן, בזכות לחופש תנועה, בזכות לפרטיות ובזכות לקניין – זכויות שאינן מנת חלקם של הפלסטינים כיום בחלקים הולכים וגדלים של ירושלים המזרחית. ויפה שעה אחת קודם.

נספח 1: סקירת הגידול בנוכחות היהודית בשכונות הפלסטיניות שבירושלים

ההתנחלות היהודית בלב השכונות הפלסטיניות בירושלים המזרחית החלה לקראת סוף שנות השמונים של המאה הקודמת, והואצה מאוד בעשור האחרון. יוזמיה הן בעיקר עמותות אידאולוגיות, כמו עמותת אלע"ד (אל עיר דוד), עטרת כהנים, עמותת מיישבי ציון ועוד, ובחלקה הקטן יותר, יזמים פרטיים. לאורך השנים זכתה פעילות זו לביקורת ציבורית ובינלאומית, אך גם לתמיכה ממשלתית.

ההתיישבות החלה בעיקר ברובע המוסלמי וברובע הנוצרי שבעיר העתיקה, והתפשטה לשכונת סילוואן, להר הזיתים, לשייח' ג'ראח, וגם לשכונות ערביות נוספות בדרום-מזרח ירושלים, כמו ג'בל מוכבר ואבו תור מזרח.

את הפעולה הראשונה בתחום זה ביצעה עמותת עטרת כהנים, שהקימה, בשנת 1983, ישיבה ברובע המוסלמי.⁶⁷ מעט מאוחר יותר, בשנת 1986, הוקמה עמותת אלע"ד, שהתמקדה בהתנחלות באזור סילוואן.

בין השנים 1986-1992 השיגו העמותות שליטה בעשרות נכסים בעיר העתיקה ובסילוואן, בהליך שנמתחה עליו ביקורת חריפה בדוח ועדת בדיקה ממשלתית משנת 1992 בראשות מנכ"ל משרד המשפטים חיים קלוגמן.⁶⁸ ועדת קלוגמן מצאה כי בחלק מהנכסים נרכשו הזכויות מכוח הכרזה של האפוטרופוס לנכסי נפקדים, ובחלקם האחר הושגו ברכישות משרד השיכון. בהמשך, בצעד מפלה ובלא שיערך מכרז, הוענק לעמותות מעמד של דיירים מוגנים במבנים.⁶⁹

הוועדה מצאה כי האפוטרופוס לנכסי נפקדים הכריז על נכסים כנכסי נפקדים ללא כל בדיקה, על סמך תצהירים שנחתמו בפני עורכי דין מטעם העמותות, ובהסתמכות על מצהיר קבוע שהעמותות עבדו אתו. הוועדה מתחה ביקורת על כך שבחלק מהמקרים הועברו הנכסים לעמותות תמורת התחייבותן לערוך בהם שיפוץ, אולם בסופו של דבר, מי שמימן את עלויות השיפוצים היה משרד השיכון. נוסף על כך, נמצא כי מנהלי העמותות כיהנו כמנהלי פרויקטים של חברת עמידר (שפעלה כנציגת משרד השיכון), וכי הם השתתפו בישיבת ועדת הרכישות של משרד השיכון. כן נמצא כי דמי השכירות ששילמו העמותות היו נמוכים במידה ניכרת ממחיר השוק.⁷⁰

הדוח מונה כ-28 נכסים ברובע המוסלמי וברובע הנוצרי שבעיר העתיקה שהועברו בדרכים שתוארו לעיל לידי עמותת עטרת כהנים, וכ-23 נכסים בסילוואן, שהועברו לרשות עמותת אלע"ד.⁷¹ מבנים אלו אוכלסו במשפחות יהודיות ובישיבות ללימוד תורה. חלק ניכר מהבתים הפכו למתחמים מאובטחים ולמרכזי פעילות לימודית וחינוכית, ונוכחותם בשכונה בולטת.

בעקבות דוח קלוגמן, שפורסם בספטמבר 1992, הופסק השימוש בחוק נכסי נפקדים כדרך עיקרית להשגת נכסים, והעמותות החלו לרכוש נכסים בכסף ולנקוט הליכים משפטיים להשבת רכוש שהיה בבעלות יהודית

⁶⁷ ישי פרידמן, **מחזירים עטרה ליושנה**, מעיני הישועה, שבועות תשס"ט, <http://www.myim.co.il/main.php?mod=newsOpen&articleID=614>; אתר ישיבת עטרת ירושלים (עטרת כהנים), <http://www.ateret.org.il>.

⁶⁸ דוח הוועדה לבדיקת מבנים במזרח ירושלים מיום 10.9.1992 (להלן: "דוח קלוגמן").

⁶⁹ דוח קלוגמן, עמ' 5, 10.

⁷⁰ דוח קלוגמן, עמ' 12.

⁷¹ דוח קלוגמן, עמ' 4.

לפני 1948. עם הבתים שרכשו מתנחלים מפלסטינים נמנים "בית אורות"⁷² ו"בית החושן" שבשכונת א-טור,⁷³ מתחם "אדרת" שבסילוואן,⁷⁴ "בית הצלם" שבעיר העתיקה,⁷⁵ ורבים אחרים.

מספר הנכסים המדויק שבבעלות המתנחלים אינו ידוע, שכן רכישות נכסים בכסף מבוצעות על פי רוב באמצעות "אנשי קש" פלסטינים, שקונים את הנכס מהמוכרים הפלסטינים, ולאחר מכן מוסרים אותו למתנחלים. לעתים, לאחר שמבוצעת העסקה, ממשיך להתגורר בנכס למשך תקופה ארוכה איש קש פלסטיני מטעם העמותות. בשל הרגישות הפוליטית של העסקאות הללו מנסים שני הצדדים לטשטש את עקבותיהן, וכך נוצר כר נרחב לזיוף ולהונאה. לא אחת מתעוררת שאלת הבעלות, וכך מגיע עניינם של נכסים רבים לדיונים בערכאות משפטיות.⁷⁶

במקרים שבהם יזמו העמותות הליכים משפטיים להשבה של רכוש, שהיה בבעלות יהודית לפני 1948, פונו מהנכסים הדיירים הפלסטינים שהתגוררו בהם שנים רבות מתוקף החלטות בתי המשפט. רבים מהנכסים הללו שוכנים בעיר העתיקה, בסילוואן⁷⁷ ובשיח' ג'ראח.⁷⁸

דרך פעולה נוספת לכניסת יהודים לשכונות הפלסטיניות היא רכישת זכויות בקרקע בתוך שכונות פלסטיניות או בפאתיהן, והקמת שכונות יהודיות חדשות שם. דוגמאות לכך הן שכונת מעלה זיתים שבראס אלעמוד ושכונת נוף ציון שבג'בל מוכבר.⁷⁹ שכונות יהודיות נוספות מתוכננות באבו דיס (שכונת קדמת ציון)⁸⁰ ובראס אלעמוד (שכונת מעלה דוד).⁸¹

בסך הכול מתגוררים כיום בשכונות הפלסטיניות שבעיר המזרחית כ-2,000 יהודים, ויזמות בנייה נוספות בעבור יהודים מצויות בתהליכי תכנון ואישור, כפי שאפשר ללמוד מהטבלה הבאה:

⁷² אתר האינטרנט של "בית אורות", <http://www.beitorot.org/content.asp?PagelD=141>; בתב"ע 4904 א מצוין המיליונר ארווין מוסקוביץ' כבעלים של מתחם "בית אורות" שבהר הזיתים: <http://www.mmi.gov.il/IturTabotData/takanonim/jerus/1050428.pdf>.

⁷³ מירון רפפורט, מתנחלים השתלטו על שני מתחמים מאוכלסים במזרח ים, הארץ Online, 3.4.2006, <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=701786>.

⁷⁴ ה"פ (מחוזי יר') 325/96 מונירה ג'מיל סיאם נ' מחמד בן כליל דאוד סיאם ואח'.

⁷⁵ חגית רוטנברג, כל יום שחרור ירושלים, בשבע, גיליון 92, אתר ערוץ 7, 13.5.2004, <http://www.inn.co.il/Besheva/Article.aspx/2781>.

⁷⁶ כמה דוגמאות להליכים משפטיים אלה: ת"א (י-ם) 9403/07 הרב יצחק רלב"ג נ' מאזן דוויק (בעניין בית בבטן אלהווא); א 7441/05 הפטריארך היווני נ' בן יוסף (בעניין נכסים בעיר העתיקה); ת"א 4433/04 Lowell investments נ' קראעין (בעניין בית בוואדי חלווה); ה"פ 8234/09 קראעין נ' Lowell investments (בעניין בית בג'בל מוכבר).

⁷⁷ נדב שרגאי, סדקים בבית הזכוכית, הארץ, 27.7.1998.

⁷⁸ ע"א 459/79 הוועד הכללי לכנסת ישראל ואח' נ' אל איובי ואח', פ"ד לה (4) 188; ת"א (י-ם) 3457/82 ועד העדה הספרדית בירושלים ואח' נ' חנון ואח', (לא פורסם); ע"א (י-ם) 166/89 ועד עדת הספרדים בירושלים ואח' נ' חנון ואח', (לא פורסם); ת"א (י-ם) 18901/98 ועד עדת הספרדים בירושלים נ' גאוי; נדב שרגאי, תושביה הערבים של שכונת שמעון הצדיק יפונו מבתיהם, הארץ Online, <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=82252&contrassID=2&subContrassID=1&sbSubContrassID=0>.

⁷⁹ בשכונת נוף ציון שבג'בל מוכבר נבנו בשלב א 91 דירות ונמכרו כ-40. שלבים ב ו-ג לבניית 196 דירות נוספות מצויים כרגע בהקפאה (תב"ע 4558, 4559).

⁸⁰ בשנת 2000 הוגשה תוכנית לבניית שכונה יהודית המונה כ-220 דירות בשכונה (תב"ע מס' 7659).

⁸¹ היונתן ונדר, מעלה זיתים, עובדה בשטח, בשבע, גיליון 34, אתר ערוץ 7, 13.3.2003, <http://www.inn.co.il/Besheva/Article.aspx/1406>.

טבלה מסכמת: נוכחות יהודית בשכונות הפלסטיניות שבירושלים המזרחית

שכונה	שם ההתנחלות	דרך הקניית הבעלות	מספר מתיישבים	מתחמים בהקמה/בתכנון* * יח"ד = יחידות דיור
אזור: העיר העתיקה				
הרובע המוסלמי והנוצרי	הרובע המוסלמי והנוצרי	חוק נכסי נפקדים, נכסים יהודים מלפני 1948 ורכישות	כ-900 איש (80 משפחות וכ-500 תלמידי ישיבה)	שער הפרחים (תב"ע 9870), 30 יח"ד – אושר בוועדה המקומית, טרם נדון במחוזית
אזור: סילוואן				
ואדי חלווה	עיר דוד	רכישה באמצעות שימוש בחוק נכסי נפקדים, ⁸² ישירות מתושבים, ⁸³ והליכים משפטיים להשבת רכוש יהודי. ⁸⁴ בנוסף, עמותת אלע"ד מפעילה את האתר "עיר דוד" וממנת חפירות ארכאולוגיות בשכונה	כ-350 איש (כ-70 משפחות)	מתחם ואדי חלווה/עיר דוד (תב"ע 13638, 13542, 13632), כ-20 יח"ד (12953), חדשות ומבני ציבור – הוגש ב-2009 על ידי עמותת אלע"ד
שכונת אללוסטא (שכונת התימנים)	בית יהונתן בית הדבש	נבנה ללא היתר בעבור חברה זרה, ומאוכלס באנשי עמותת עטרת כהנים. ⁸⁵ דירה שנרכשה בעבור אנשי עמותת עטרת כהנים. ⁸⁶	כ-30 איש	בית משפחת אבו נאב – נכס בבעלות יהודית מלפני 1948, שבת המשפט פסק כי יש להחזירו לבעליו. המשפחה הפלסטינית טרם פונתה.
אזור: הר הזיתים				
א-טור	בית אורות	רכישה של המיליונר ארווין מוסקוביץ' ⁸⁷	כ-10 משפחות וכ-80 תלמידי ישיבה ⁸⁸	אושר היתר בנייה לבקשת "המעין מפעלי תיירות בע"מ" שבבעלות עמותת אלע"ד להקמת 24 יח"ד בארבעה מבנים חדשים ⁸⁹

⁸² דוח קלוגמן, ה"ש 68 לעיל.

⁸³ בלשכת ראש הממשלה מחו: המתנחלים לא תאמו את הפלישה לסילוואן, ראו ה"ש 27 לעיל.

⁸⁴ ראו: סדקים בבית הזכוכית, ה"ש 77 לעיל.

⁸⁵ מירון רפפורט, אפליה מתקנת, הארץ Online, 12.6.2007,

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/869739.html>

⁸⁶ רון מדזיני, משפחה יהודית בסילוואן: כמו ישראל במזה"ת", ynet, 4.4.2010,

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3870933,00.html>

⁸⁷ ראו ה"ש 72 לעיל.

⁸⁸ הוספת מבנים במתחם בית אורות, אתר בית אורות, <http://www.beitorot.org/content.asp?pageid=109>

⁸⁹ תיקי רישוי בנייה מספר 558/08, 559/08, 560/08, 561/08, עיריית ירושלים; יאיר אטינגר, עיריית ירושלים אישרה

להקים ארבעה בניינים חדשים בישיבת בית אורות במזרח העיר, הארץ Online, 5.1.2010,

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1140092.html>

	כ-20 איש; מרפסת התצפית שעל הגג משמשת אתר הדרכות לחיילים ולתיירים	שני בניינים בני שלוש קומות נרכשו על ידי חברה זרה, לשימוש עמותת אלע"ד. לצורך אכלוסם, פונו מהם התושבים הערבים באפריל 2006 ⁹⁰	בית החושן	
60 - מעלה זיתים ב, יח"ד – הבנייה לקראת סיום. - בניין מטה המשטרה – נמסר בתמורה להעברת מטה המשטרה לאזור 1E לוועד ההקדש. הוגשה תב"ע להקמת 104 יח"ד, וטרם אושרה. לאחרונה החלו שיפוצים בתוך המבנה הקיים, כפי הנראה, לצורך הכשרת יחידות דיור.	כ-150 איש	נרכש על ידי המיליונר ארווין מוסקוביץ' לאחר מאבק משפטי שבסיומו נקבע כי הקרקע שייכת לכוללים יהודים מהמאה התשע-עשרה ⁹¹	מעלה זיתים – שלב א	ראס אלעמוד
קדמת ציון (תב"ע 7659), 220 יח"ד – אושרה בוועדה המקומית, אך טרם נדונה בוועדה המחוזית, ככל הנראה בהקפאה ⁹³	כ-15 איש (6 משפחות)	קרקעות נרכשו על ידי "אגודת הדיירים" היהודית בשנות השלשים של המאה העשרים ⁹²	קדמת ציון	אבו דיס
	כ-10 איש	אוכלסו שני מבנים במתחם בית הקברות באישור החברה קדישא ⁹⁴	מתחם בית הקברות	הר הזיתים
		הרשות לפיתוח ירושלים ועמותת אלע"ד פועלות לשיפוץ ולפיתוח בית הקברות היהודי שבהר הזיתים. עמותת אלע"ד מנהלת במקום מרכז מידע	תיירות בהר הזיתים	

⁹⁰ ראו: מתנחלים השתלטו על שני מתחמים מאוכלסים במזרח ים, ה"ש 73 לעיל.

⁹¹ ראו: מעלה זיתים, עובדה בשטח, ה"ש 81 לעיל.

⁹² שמעון כהן, מתחדש הישוב ב'קדמת ציון שבמזרח ירושלים, ערוץ 7, 3.5.2004.

<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/77622>

⁹³ עקיבא אלדר, עיריית ירושלים הקפיאה הקמת שכונה יהודית במזרח העיר, הארץ Online, 25.3.2009.

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1073702.html>

⁹⁴ נדב שרגאי, גם בתוך בית הקברות העתיק בהר הזיתים הוקם מאוז, הארץ Online, 3.4.2003.

<http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=709722>

אזור: שיח' ג'ראח				
<p>מתחם שמעון הצדיק (תב"ע 12705), 200 יח"ד – הוגש על ידי "נחלת שמעון בע"מ" והועבר במרס 2010 לדיון בוועדה המחוזית. מתחם מלון "שפרד" (תב"ע 2591), 20 יח"ד – הוצא היתר בנייה והחלו עבודות הכנה. קמפוס גלקסמן (תב"ע 13242) – מתוכננת הקמת ישיבת "אור שמח". התוכנית בשלבים ראשוניים. בית אמנה – הוגשה בקשה להיתר בנייה להקמת מבנה משרדים הכולל אולם הרצאות/אירועים</p>	<p>כ-35 איש (8 משפחות וכ-20 תלמידי ישיבה)</p>	<p>הליכים משפטיים שבמסגרתם נקבעה זכותו של ועד העדה הספרדית. התושבים הערבים פונו מהבתים בשל אי עמידה בתנאי השכירות המוגנת⁹⁵</p>	<p>מתחם שמעון הצדיק</p>	<p>שיח' ג'ראח</p>
	<p>משפחה אחת</p>	<p>דירה שהייתה בבעלות יהודים מלפני 1948</p>	<p>נחלת שמעון</p>	
		<p>הועבר לרשות הפיתוח באמצעות שימוש בחוק נכסי נפקדים. חלק מהשטח הושכר לעמותת עטרת כהנים לצורכי חקלאות⁹⁶</p>	<p>כרם המופתי</p>	
אזור: דרום-מזרח העיר				
<p>אמונה (תב"ע 6120), 63 יח"ד – בבנייה. נוף ציון, שלבים ב, ג (תב"ע 4559, 4558), 196 יח"ד ומלונאות</p>	<p>נבנו 91 דירות, נמכרו כ-40, כ-15 משפחות (כ-50 איש)</p>	<p>פיתוח של יזמים פרטיים – חברת דיגל</p>	<p>נוף ציון – שלב א</p>	<p>ג'בל מוכבר</p>
	<p>כ-20 איש</p>	<p>לא ידוע</p>	<p>רחוב המפקד 15</p>	<p>אבו תור מזרח</p>
	<p>מרכז תיירות</p>	<p>הועבר מקק"ל לעמותת אלע"ד, שהקימה במקום מרכז מבקרים⁹⁷</p>	<p>יער השלום</p>	

⁹⁵ ראו ה"ש 78 לעיל.

⁹⁶ תרמית הקרקעות במזרח העיר – חברת נדל"ן מזרח ירושלמית תכננה מתחם מלונאי על אדמות מדינה, הודעת דוברת מינהל מקרקעי ישראל מיום 10.10.2007, http://www.mmi.gov.il/machadash/show_h.asp?key=775; מירון רפפורט, עתירה: מינהל מקרקעי ישראל ועמותת עטרת כהנים פעלו לנשל בעלי קרקע פלשתינאים במזרח ירושלים, הארץ Online, 19.8.2007, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/894977.html>; אור קשתי ומירון רפפורט, עמותת ימין תופסת שטח שיועד למפגרים, הארץ Online, 15.1.2008, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/944916.html>

עדויות של ראיסה מוסא אלקרקי

בת 52, אם לתשעה ילדים, מתגוררת בשכונת אלסעדיה (שער הפרחים) ברובע המוסלמי שבעיר העתיקה. העדות נגבתה ביום 12.4.2010.

"בתאריך 2.4.2009 נכנסו לבית השכן לנו מתנחלים, ומאז נהפכו החיים שלנו לגיהנום. המחיה היום-יומית הפכה להיות קשה מאוד: היו לנו המון עימותים אִתם, הרבה התנכלויות, תלונות הדדיות במשטרה, כל הזמן אנחנו חיים בלחץ, בפחד ובהיסטריה מהם, שלא יקרה לנו עוד משהו ועוד משהו.

הבעיה העיקרית היא שאנו חולקים עם המתנחלים מסדרון, שלמעשה מפריד בין שני חלקי הבית שלי. רוחבו של המסדרון כמטר ואורכו כעשרה מטר והוא פתוח, כלומר תחת כיפת השמים. הבית שלי מחולק לשני חלקים: מצד שמאל של המסדרון יש לנו מטבחון וחדר שינה אחד לכל חמשת ילדיי הקטנים, ובחלק השני נמצא חדר השינה שלי ושל בעלי, סלון, מקלחת ושירותים. בצמוד לחדר הזה נמצא הבית של המתנחלים, והכניסה היחידה לביתם היא דרך אותו מסדרון.

בבית של המתנחלים אין משפחה קבועה שמתגוררת, רק גברים שמגיעים למקום, מלווים במאבטחים, וכולם חמושים. בשעות הערב, כשהם מגיעים לדירה, יש תמיד המון רעש, צעקות, שירה ותפילה, זה נמשך כשעה בערך. אני דופקת להם על הדלת כדי שיבינו שהם עושים הרבה רעש, ואז הם יוצאים, צועקים עליי ודוחפים אותי או מרביצים לי, והדברים מתפתחים לעימותים. אי אפשר לדבר אִתם בכלל. המצב חמור וקשה יותר בסופי השבוע, בימי שישי-שבת, אז יש הרבה רעש, תמיד הם דופקים על הדלת בכוונה, כאילו לקנטר, המון שירה בקולות גבוהים, וצעקות. אי אפשר לישון או לשבת בשקט וברוגע בתוך הבית שלנו מכניסת שבת ועד יציאתה. וכשאני משמיעה קוראן בבית שלי, הם תמיד יוצאים וצועקים עלינו לכבות את הרדיו.

המתנחלים לא רוצים שאסגור את הדלת הראשית, ארבע פעמים הם שברו את המנעולים של הדלת. באחת הפעמים, שמעתי דפיקות ורעשים בשעה שתיים בלילה. יצאתי לראות מה קורה וראיתי שהם מנסים לשבור את המנעול עם מוט ברזל. שאלתי את אחד המתנחלים 'מה אתה עושה?', הוא צעק עליי והתחיל להגיד לי בעברית 'שקט שקט, תשתקי'. הגשתי תלונות במשטרה אך לשווא.

כשאני יושבת בפתח הבית, במסדרון הצר, שהוא בעצם המפלט היחיד שלנו שבו אפשר להרגיש שמש ורוח בעיר העתיקה שבנויה בצפיפות ומבניה ישנים, מגיעים המתנחלים ופוסעים מעלינו, ואומרים לי 'לכי מכאן ותזיזי את הדברים שלך מכאן'. כשאני משאירה דברים בחוץ, הם בועטים בהם ברגליהם ומפזרים אותם לכל עבר.

גם דברים תמימים, שקורים במקרה, למשל – כשאתה נתקל בהם במסדרון, תמיד מביאים לצעקות ומתפתחים עימותים מהדברים הכי קטנים.

בוקר אחד ישבתי עם בעלי לשתות קפה במסדרון. אני התיישבתי על הרצפה, ואחד המתנחלים שיצא מביתו, עבר מעליי כאילו שאין אדם שיושב שם. אמרתי לו 'מה אתה עובר מעליי כך', ואז הוא ענה משהו בעברית.

מהאינטווציה הבנתי – שכאילו אני יושבת שם בכוונה. כשסיים לדבר נעץ את ידיו בעיניי, בתגובה אני שפכתי עליו את הקפה שהיה לי ביד.

לפני שבוע וחצי, בשעה שתיים-עשרה וחצי באישון לילה, שמעתי את קולם של חמישה או שישה גברים שצועקים במעבר. יצאתי לראות מה קורה. חלק מהמתנחלים נכנסו בחזרה לדירה שלהם וחלקם עזבו. ניגשתי לדלת הכניסה הראשית כדי לסגור אותה. פתאום אחד מהם חזר ודחף את הדלת בעוצמה רבה, בזמן שהיד שלי הייתה על הדלת, וכתוצאה מכך נחתכה לי היד והתמלאתי דם.

כל כך הרבה התנכלויות היו לנו והגשנו הרבה תלונות, כעשרים פעם ניגשתי למשטרה, ואף פעם זה לא הועיל. בפעם האחרונה החתימו אותי על התחייבות שלא לבוא אִתם [עם המתנחלים] במגע, ואפילו לא לדבר אִתם. תמיד כשאני הולכת להגיש תלונה במשטרה אני החשודה. תמיד צועקים עליי ודופקים על השולחן בעוצמה, ותמיד הם גורמים לי לבכות מרוב מרמור.

הבית של המתנחלים בנוי בשתי קומות; בסוף המסדרון יש את דלת הכניסה לבית שלהם ומעליו חלון שמשקיף לאותו מסדרון. כשאנחנו יושבים במסדרון, הם תמיד זורקים עלינו מלמעלה קליפות גרעינים, יורקים מים ומשליכים חפצים מכל הבא ליד.

כשהילדים והנכדים יושבים במדרגות בכניסה לביתנו, תמיד יש עימותים עם המתנחלים. לפני שבוע פאדי, הילד הקטן שלי בן ה-12, עבר במסדרון, והמתנחל שעבר באותה דקה הצמיד אותו בגופו לקיר והטיח את ראשו בקיר. בלי שום סיבה מוצדקת, סתם למען ההפחדה, מתנכלים לילדים הקטנים שלנו. יום אחד הגעתי הביתה, ראיתי את הנכדה שלי בוכה ושאלתי אותה מה קרה, היא סיפרה שמתנחל שעבר במסדרון כשישבה על המדרגות הרביץ לה סתם כך, בלי שום סיבה.

אני כל הזמן מודאגת וטרודה כי הילדים שלי ישנים בחלק השני של הבית ואין לי קשר עין אִתם, והבעיות עם המתנחלים מלחיצות אותי מאוד. כל קול או רעש הכי קטן אני ישר קופצת לבדוק שהכול בסדר עם הילדים.

שני הילדים הקטנים שלי מפחדים לצאת מהחדר שלי וללכת לחדר שלהם לבד, במיוחד בערבים, כשהמתנחלים נמצאים. הם כל הזמן מבקשים שאני אלווה אותם כי הם מפחדים שהמתנחלים יתנכלו להם. לפעמים כשאנחנו יושבים בחדר שלהם הם מתאפקים מאוד לא ללכת לשירותים שנמצאים בחדר שלי, כדי לא להיתקל במתנחלים שבמסדרון.

ביום האם, 21.3.2010, הגיעו הילדים הנשואים שלי לברך אותי, בלי הנכדים. הם לא רוצים עימותים עם המתנחלים. אני כבר הרבה זמן לא ראיתי את הנכדים שלי. הם החליטו לא לבוא אליי יותר עם הילדים שלהם, אחרי שמתנחל סגר את הדלת הראשית על הנכד הקטן שלי בן השלוש ולא נתן לו להיכנס. מאז, הבת שלי לא מגיעה אליי עם הילדים שלה.

עוד תקרית שהייתה לנו, פעם ישבנו במדרגות אני והילדים, הם באו, עברו מעלינו, והרביצו לילד הקטן שלי מכות רצח. אני לא יכולתי להתאפק אז קמתי להגן על הילד שלי, חמישה מהם התנפלו עליי והרביצו לי בראש.

המתנחלים מסתובבים כל הזמן עם מצלמות וידאו בידיהם, ומצלמים אותנו אחד אחד. יום אחד ישבתי בסלון עם הילדים, אחד המתנחלים פתח את הווילון ונכנס לנו לתוך החדר כשהוא מצלם אותנו. התנהגות זו חזרה על

עצמה כמה וכמה פעמים. כבר אין לנו פרטיות בכלל, כל רגע הם יכולים להפתיע אותנו בצילום שלהם. הם גם נועצים מבטים פנימה, לתוך החדרים שלנו, כשהם עוברים. הדבר מאלץ אותי להיות לבושה בקפידה כל הזמן, עם רעלה על הראש, כאילו שאני מחוץ לבית. מרוב שהם הפריעו לנו עם הצילומים שלהם, תליתי וילון בכניסה לחדרים שלנו, כדי למנוע מהם לראות אותנו כשהם נכנסים ויוצאים.

כחודשיים אחרי שנכנסו המתנחלים, ניסו להתקין מצלמה קבועה במסדרון מעל פתח הבית שלהם, אבל אני ובעלי התנגדנו בחריפות. אנחנו יושבים במסדרון הזה שהוא המפלט היחיד שלנו, אנחנו יושבים לשתות את הקפה היומי שלנו שם, אז איך אני ארגיש בנוח שהם יצלמו אותי עשרים וארבע שעות ביממה.

אני כבר אומרת לבעלי שנמאס לי מהבית הזה, קשה לי מאוד לחיות כך. מאז השכנות הזו אני מפחדת לעזוב את הבית, לא נוסעת לבקר את הבנות שלי ומנסה להיות כמה שיותר בבית, כי אלוהים יודע מה הם יעשו, הרי לבית השכנים שלנו נכנסו באמצע הלילה, שברו את הדלת ונכנסו כשהדיירים לא היו בבית."

עדותו של אחמד פארוק קראעי

בן 39, אב לשני ילדים, מתגורר בוואדי חלווה שבסילוואן. ב-11.9.2009 נורה אחמד ברגליו על ידי חייל בחופשה, ובסוף העדות מובא תיאור פציעתו. עדותו נגבתה ביום 1.6.2010.

"אני מתגורר מעל חניון 'גבעתי', מול 'עיר דוד'. משטרה כחולה נוכחת באופן קבוע בכניסה לשכונה שלנו ומציבה מחסומים בכניסה לרחוב שלנו. השוטרים תמיד נעמדים עם השומרים ומצחקקים ביחד כחברים. כאשר מגיע בוחן רכב מטעם המשטרה או שוטר תנועה, דבר ראשון הוא ניגש לעמדת המאבטחים, מכין לעצמו קפה, ושותה אותו יחד עם המאבטחים. לאחר מכן הוא מתחיל את עבודתו בבדיקת הרכבים – של הערבים בלבד. גם אני סובל מהבדיקות שנערכות לכלי הרכב ברחוב מול הבית שלי, כי בהרבה מקרים שאני רוצה להגיע הביתה אני צריך לעבור בידוק, וזה גם יוצר עומסי תנועה.

נוסף על כך, הכניסה ל'עיר דוד' היא נקודת איסוף למתנחלים שגרים בשכונה שלנו, ולכן רכבי הביטחון תמיד אוספים אותם בכניסה ומסיעים אותם עד לבתיהם. כאשר הרכב מעמיס אנשים, אני חייב להמתין עד שהם מסיימים, כי הרכב שלהם תמיד עומד באמצע הדרך. מרוב שזה גורם לפקקי תנועה ואנשים מתחילים לצפור, גם כשאני יושב בתוך הבית שלי אני שומע את הצפירות האלו, יום ולילה.

הרעש בשכונה נמשך כל הזמן, מכל מיני מקורות. המאבטחים של 'עיר דוד' מפעילים את המכשירים שלהם בקולי קולות, ולפעמים משמיעים מוזיקה, ומנהלים שיחות במילים גסות למשמע כל השכונה. הכניסה של אתר המבקרים היא במרחק של עשרים מטר מביתי, כך שאני שומע כל דבר בתוך חדר השינה שלי. הרבה קבוצות של מבקרים מגיעות לאתר, וזה גורם המון רעש. ל'עיר דוד' יש כמה פרוז'קטורים. כשהם מדליקים אותם הם מסנוורים אותנו בתוך הבית, כך שאי אפשר לשבת על המרפסת של הבית, ואנחנו נאלצים להישאר בתוך הבית בלילה, ובקיץ, במיוחד, זה מחניק מאוד. כאשר יש קבוצות גדולות במיוחד, אז אנשים עושים את הצרכים שלהם בכניסה לביתנו, כי המקום מוסתר וחשוך בערב.

לפעמים המתנחלים עושים מסיבות, בר מצוות וחתונות עד השעות הקטנות של הלילה, 00:00-01:00. לפעמים מגיעים קבוצות של מבקרים לסיורי לילה בשעות 1:00 ו-2:00 לפנות בוקר. הם רוקדים, שרים וצועקים, ומפרים את שלוותנו. כשעורכים מסיבות ב'עיר דוד' וכשיש ליהודים חגים, המשטרה חוסמת את הדרכים ולא מאפשרת לפלסטינים תושבי השכונה לעבור בכביש. פעם אשתי חזרה הביתה והשוטר לא אפשר לה להיכנס. בזמן שהיא עמדה, הוא אפשר את כניסתם של מבקרים המגיעים לאתר 'עיר דוד' עד חניון 'גבעתי'. ביתנו צמוד לשם, וכשניגשתי לשוטר לראות מדוע אינו מכניס את אשתי ומכניס רק את המתנחלים ואת המבקרים, הוא אמר שאין כניסה וזהו. אני התעצבנתי וצעקתי, למקום הגיע מפקד מתחנת 'שלם' בשם מוניר בדר. הוא אמר לי 'אתה בוא אלינו עכשיו לתחנה ואנחנו נסדר לך אישור כניסה'. כשעליתי לרכב המשטרה, אמר לי השוטר שאני עצור, ועוכבתי בתחנה במשך למעלה משלוש שעות שבהן חקרו אותי עד ששוחררתי.

בתוך 'עיר דוד' מתגוררות שלוש משפחות ערביות. כשאני נכנס אליהם [למתחם] אני צריך תמיד לעבור בידוק ביטחוני, תמיד שואלים אותי לאן אני הולך ומה אני עושה, אז עכשיו אני מפחד ללכת אליהם. אני לא מרשה לילדים שלי לצאת מהבית ולשחק בשכונה לעתים קרובות, כי הבית שלי קרוב לבתי המתנחלים ולמתחם 'עיר דוד'. לבן שלי יש חברים ערבים שמתגוררים בתוך מתחם 'עיר דוד', ובכל פעם שהוא מבקש ללכת לבקר אותם, הוא צריך לעבור בדיקה וזיהוי על ידי המאבטחים בכניסה, ואלו לפעמים גם מונעים את כניסתו. לפני כשבוע בערך הוא פחד להיכנס אל תוך המתחם עד לבית חברו, ולכן המתין לו בפתח הכניסה למתחם. בזמן ההמתנה הוא נשען עם רגלו על אחד העציצים. השומר בכניסה ניגש אליו, החזיק אותו בעוצמה בחולצתו ודחף אותו הצדה. הילד הגיע הביתה בוכה, וכששאלתי אותו מה קרה הוא לא רצה לספר לי כדי שלא לגרום לבעיות. רק לאחר שלחצתי עליו הוא סיפר את אשר אירע.

המתנחלים ומבקריהם חונים בכניסה היחידה שמובילה לבית שלנו, ולכן, בהתחלה, אחרי שנפצתי והייתי בכיסא גלגלים, הייתי תמיד צריך לבקש ממישהו שיבוא וירם אותי כדי שאוכל להגיע לבית שלי, כי הם חסמו את הדרך. לפני הפציעה שלי הייתי יוצא ומתווכח אִתם, אבל היום כבר לא. פעם כאשר התנגדתי לחניית רכב המאבטחים והתחלתי לצלם ולתעד את המקרה, פנצ'רו את רכבי ורכב אחר של בן דודי. הלכתי להגיש תלונה במשטרה, והם ביקשו את התיעוד של מצלמות 'עיר דוד', ומסרו לי שהמשטרה יודעת על מי מדובר אבל לא יכולים למסור את פרטיו. כמה פעמים יצאתי ומצאתי את הרכב שלי שבור או חבול במכות מוט ברזל, והפח היה מעוקם.

הפציעה שלי אירעה ביום שישי, 11.9.2009. בשעה 17:45 חזרתי מהתפילות בהר הבית והייתי עייף מאוד מהצום (זה היה באמצע חודש רמדאן). נשכבתי על הספה, כשפתאום שמעתי צעקות. נעלתי נעליים וירדתי לכביש לראות מה קרה, ואז ילד של השכנים אמר לי כי מתנחל אחד הכה את ילדי השכן. הילד הראה לי אותו, ואמר שזה נגמר ושהכול בסדר. הסתובבתי כדי לחזור הביתה, ופתאום שמעתי צעקות של הילד הקטן שלי, וכשהסתובבתי בחזרה ראיתי את אחיו הגדול בא להגן עליו מפני המתנחל, ואז המתנחל הצמיד את הרובה לחזה של בני הבכור.

ניגשתי ישר אל המתנחל וצעקתי, 'למה אתה מכה את הילדים?' הוא הרים את האם-16 ואמר: אני אירה גם בך, ואז התחיל ללכת אחורנית. אני המשכתי לשאול אותו: 'למה אתה מרביץ?' כשהוא הגיע למדרכה הוא מעד ונפל ארצה. חבר שלו, שהיה אתו, אמר לו: 'קום ותירה בו', והוא קם וירה בי ברגל ימין בירך. אני נפלתי

והתחלתי לצעוק 'אמבולנס, אמבולנס'. פתאום שמעתי עוד ירייה ואז ראיתי ילד קטן בן 15, שמו אמיר פרוך, שצועק 'הרגל שלי הרגל שלי' – הוא ירה גם בו, ואז המתנחל חזר אליי כאשר אני שוכב על הכביש והבן שלי הבכור ודיע יושב מעליי ובוכה, וירה בי שוב פעם ברגלי השמאלית בברך.

אחד הבחורים הזמין אמבולנס, אבל מאחר שדיממתי הרבה ולא הגיע אמבולנס, אז הבחורים העמיסו אותי באחד הרכבים כדי שיוע אותי לבית החולים. עוד לא יצאנו מהשכונה, וליד בית הקברות המוסלמי עצר אותנו מג"ב. הורידו את הנהג ואזקו אותנו ואמרו לו שהוא עצור. כל הניסיונות להסביר למג"ב מה קרה לא עזרו. אחרי כמה דקות טובות הגיע אחד המג"בניקים, פתח את הדלת של הרכב, וכאשר הוא ראה אותי מדמם, הוא לא התרגש בכלל, סגר את הדלת ונעמד לידינו בזמן שהוא מדבר עם האחראי עליו. אחרי שלוש דקות הגיעה משטרה כחולה ששחררה אותנו. עוד לא הספקנו לנסוע, ואחרי כעשרה מטר עצר אותנו שוב פעם מג"ב לעוד שלוש-ארבע דקות, עד שהנהגים שהיו עדים למעצר הראשון שלנו ונגרמו להם פקקים התחילו לצעוק עליהם שמדובר בפצועים, עד שהשתכנעו לתת לנו לעבור.

לקחו אותי לבית החולים '[הדסה] הר הצופים', שם קיבלתי כשבע מנות דם. עוד לא הספקתי להיכנס לחדר מיון, ואז הגיע חוקר משטרה שביקש מהצוות הרפואי שיפסיק לטפל בי, כדי שהוא יוכל לחקור אותי. הוא גבה ממני עדות, בזמן שהצוות הרפואי התפנה לטפל בילד השני שנפצע והיה אתי. בבית החולים סגרו את הכניסה לחדר המיון ולא אפשרו לאף אחד מלבד אשתי להיכנס אליי. המשטרה עמדה בכניסה לבית החולים. אחרי יומיים עברתי ניתוח, ובדיוק כשיצאתי מחדר ניתוח ועוד הייתי תחת השפעה של חומרי ההרדמה, הגיעו שני שוטרים שרצו לחקור אותי. שני האחים שלי שהיו אתי בחדר ניסו להסביר שבדיוק יצאתי מחדר ניתוח ושאני עוד בטיפול נמרץ, אבל הם איימו עליהם שאם לא יצאו הם ייעצרו. החוקרים האשימו אותי שאני התנפלתי על חייל וניסיתי לחטוף את נשקו. עד לאותו שלב לא ידעתי שמדובר בחייל, חשבתי שהוא מתנחל, כי הוא היה לבוש באזרחי ונראה בדיוק כמו שאר המתנחלים בשכונה שלנו וכמו אלה שבאים לבקר אותם. החוקר לקח ממני דגימת די-אן-איי ואמרו שרוצים לחקור גם את שני הילדים שלי.

אחרי כשבוע הגיעה אליי למחלקה בבית החולים הזמנה לחקירת שני הילדים שלי. ביום הרביעי שאחרי האירוע חקרו את הילד הקטן כשלוש שעות. אמו נכחה בחקירה ואמרה לי שכל השאלות היו כאילו לתת לילד להרגיש שזו אשמתו מה שקרה לאביו, שאם לא היה יוצא לשחק ברחוב לא היה אבא שלו רב עם המתנחל ונורה, ושאלו אותו שוב ושוב מדוע יצאתי לרחוב, מה קרה לאבא שלך וכו'. בחקירה של הבכור הם צעקו עליו בעברית כל הזמן והוא לא הבין כלום. שני חוקרים חקרו אותו בו בזמן, ואחד נוסף הקליד את הדברים למחשב.

הייתי מאושפז עשרים יום. אחרי חודש התקשרו אליי מ'מגרש הרוסים' מ'חדרים 4' [יחידת חקירות שעוסקת בתיקים ממזרח העיר] ואמרו לי להגיע לחקירה נוספת. אמרתי להם שאיני יכול ללכת, ואם הם רוצים, שיבואו אליי הביתה ויחקרו אותי. מיכאל ספרד, עורך הדין שלי, כתב להם מכתב שאיני יכול להגיע לחקירה ומאז לא חזרו להתקשר אליי. לאחרונה נודע לי כי התובע הכללי סגר את התיק נגד זה שירה בי. הוא נעצר בסך הכול לעשרים וארבע שעות והלך הביתה כאילו כלום לא קרה."

עדותה של ג'מלאת מור'רבי

בת 33, אם לארבעה ילדים, ממפוני שכונת שיח' ג'ראח. העדות נגבתה בימים 21.4.2010 ו-19.5.2010.

"אני לא יודעת מתי נחזור לחיות בשקט כמו שהיינו בעבר. אנחנו צריכים לבקר בתחנת 'שלם' לא פחות מפעמיים בשבוע על מנת לשחרר את הילדים שלנו. הבן שלי, עבד אלפתאח, הותקף כמה פעמים על ידי המתנחלים, וכך גם אחיו הקטן.

ביום 20.4.2010 תיקן הבן שלי, עבד אלפתאח, את האופניים של בן הדוד שלו ברחוב ליד הבית שלנו, ואז שמע צעקות של ילדים. הוא קפץ מהר לראות מה קורה וראה את המתנחלים ניגשים לילדים ששיחקו. ברגע שהגיע לשם, המתנחלים התחילו לצלם אותו, כשבאחת מהתמונות שצילמו רואים שיש לו מברג בכיס האחורי. אז הם קראו למשטרה וטענו שהוא איים עליהם באמצעות מברג. בשעה 16:30 הודיעו לי על מעצר הבן שלי. התארגנתי ומיד הלכתי לתחנת המשטרה תחנת 'שלם'. כשהגעתי בשעה 17:00, ניסיתי להיכנס לתחנה ובהתחלה סירבו חיילי מג"ב שבכניסה להכניס אותי, בתירוץ שאבא של הילד נמצא אתו בפנים. אני מאמינה שהם בכוונה סירבו להכניס אותי לתחנה, כי הם ידעו שיש לי דיסק ובו תמונות שמוכיחות את חפותו של בני. אחרי זמן מה, בעקבות המהומות והצעקות, הצלחתי להיכנס, ושם הודיעו לי שהבן שלי נאשם בתקיפת אחד המתנחלים שגרים בשכונה באמצעות מברג. נאלצתי להביא כל מי שהיה בשכונה בזמן המהומות כעדים. בסוף הצלחתי להשיג שלושה עדים שהשקיפו על כל המהומות ואחת מהם, מייסון אלג'אווי, הגישה תלונה נגד אותו המתנחל שאיים גם עליה. כל הצילומים שהיו לי, העדים שהבאתי וכל ההוכחות לטובת בני לא הביאו לשום תוצאה, אלא להפך: החוקר לא התייחס, והאריך את מעצרו של הבן שלי בעוד עשרים וארבע שעות. החוקר גם הצטער שאי אפשר לעשות במקרה הזה שום דבר ואמר שהוא מאמין למה שאנחנו אומרים, אבל אלה ההוראות מלמעלה. כששאלנו מה נעשה עם המתנחל אשר גרם לכל הבלגן הזה, הוא אמר שהבעיות בלתי נפסקות באזור שלנו ושאינן לסיבה לעצור אותו.

ביום רביעי, 12.5.2010, התאספו כל המתנחלים שגרים בשכונה ברחוב, מאחר שהיה ידוע להם שביום הזה הזמנו לארוחת ערב את כל הפעילים הישראליים שמתנגדים לסילוק שלנו מהשכונה. כל תושבי השכונה התחלקו לקבוצות, חלק מהם הכין את האוכל, אחרים סידרו את מקומות הישיבה, וחלק ישבו. תוך כדי כל זה, יצאו 10-12 מתנחלים מהבית של משפחת אלקורד לכיוון הבית השני שתחת שליטתם, אחד מהם החזיק בידי מצלמת וידאו וצילם אותי ואת כל הבנות שהיו שם בצורה פרובוקטיבית: הוא כיוון את המצלמה אליי והתקרב למרחק של פחות מחצי מטר. צעקתי עליו ושאלתי אותו 'למה אתה מצלם אותי?'. הוא לא ענה והמשיך לצלם עד שאני הזזתי לו את המצלמה. בתגובה, הוא נתן לי אגרוף בפנים. כתגובה טבעית הגנתי על עצמי ודחפתי אותו לאחור, והוא לא הפסיק לתת לי מכות בכל חלקי הגוף. שאר התושבים ניסו להגיע אליי כדי לשחרר אותי ממנו ולהפריד, בזמן שחבריו של המתנחל ניסו למנוע מהם להגיע אליי. המשטרה הייתה בשכונה לקראת יום ירושלים והכפר היה סגור בשתי הכניסות, אך השוטרים לא התערבו בכלל ולקח להם הרבה זמן עד שהגיעו ממרחק של פחות משלושים מטר. כשהם הגיעו, הזמינו לי אמבולנס והפנו אותי בהתחלה לבית חולים 'אלמקאסד' ואחר כך לבית חולים 'אלמוטלע', מאחר שחששו שיש לי שבר באף.

לאחר שהשתחררתי מבית החולים החלטתי ללכת לתחנה כדי להגיש תלונה נגד המתנחל אשר הרביץ לי, למרות שאנחנו תמיד מנסים להתרחק מתחנת 'שלם', מאחר שבכל פעם שאנחנו הולכים להגיש תלונה תמיד

אנחנו הופכים לחשודים. השעה הייתה 23:00 בלילה כשנכנסתי לתחנה. הגעתי לחדר החקירות וביקשתי להגיש תלונה, נשאלתי מטעם החוקר על שמי ונגד מי אני מגישה את התלונה. כל השיחה הזו הייתה מחוץ לחדר החקירות. עניתי לכל השאלות, ולאחר מכן התגשמו הפחדים שלי ונהפכתי לחשודה: החוקר אמר לי שהוא מחפש אותי ושאני חשודה בכמה חשדות, ולאחר שעתיים אמר שאני מעוכבת. כמו כן, החוקר אמר לי באופן כללי, שאנחנו הערבים בעייתיים, שאנחנו גורמים להם לחוסר מנוחה, ושהוא מתכוון להאריך את מעצרי בכל דרך.

הכניסו אותי לאחד מחדרי החקירות כדי לחקור אותי, שם הודעתי להם שיש לי צילום וידאו שמתעד כל מה שהיה. החוקר לקח ממני את הדיסק וקם ללכת לחדר השני על מנת לצפות בצילומים, אבל לפני שיצא דרש ממני לצאת אל מחוץ לחדר החקירות כי הוא לא מאמין לערבים, כפי שאמר קודם לכן. לאחר מכן הביא אתו מחשב נייד, לפי הדרישה שלי. כדי שאפשר יהיה לראות את כל מה שצולם. הגדלתי את התצוגה והראיתי לו הכול מפורט וברור. החוקר הכחיש שרואים בסרט מכות מטעם המתנחל. ביקשתי שיחזיר את הסרט קצת אחורה, שיראה אותו עוד פעם, אך הוא סירב ואמר שיש לו תקלה במחשב, ומחר הוא יציג את הסרט בבית המשפט.

הסברתי לחוקר על מצבי הבריאותי ושאני צריכה להמשיך בטיפול הרפואי והבאתי לו את כל המסמכים שקיבלתי מבית החולים, אבל הוא לא התעניין בכלל וסירב להזמין לי אמבולנס, כי לטענתו זה עולה אלף שקל. החוקר לקח את כל מסמכי בית החולים שהיו לי וזרק אותם לפח הזבל. לאחר מכן, הפנו אותי ל"מגרש הרוסים". בתחנה ביצעו את כל הבדיקות הביטחוניות הרגילות שמבצעים בכניסה לתחנה, והפנו אותי לרופא התחנה, שם עשו לי את הבדיקות הרגילות: לחץ דם, בדיקת חום וכו', והכניסו אותי לחדר העצורים. הייתי בחדר נפרד, ובכל שעתיים היו באים ועורכים חיפוש בחדרי. כל החיפושים התבצעו על ידי שוטר שהיה נכנס אליי לחדר בזמן שאני ישנה, מה שגרם לי להישאר בכיסוי הראש גם בזמן השינה ולהיות מוכנה לקום בכל רגע, כי לא נעים לי שיראו אותי בזמן השינה.

הגעתי לבית המשפט ביום שלמחרת, בשעה 16:30, שם הציגו את הצילום שהבאתי. ביקשתי להציג את הסרט במלואו כדי שיראה אותו השופט בלי שיורידו את החלקים שהם לא מעוניינים בהם. התובע סירב להציג את הסרט במלואו, בתירוץ שיש לו תקלה במחשב. עורך הדין שלי שאל על מסמכי בית החולים שנזרקו לפח הזבל, ובתשובה ענה לו התובע [אותו החוקר] שכל המסמכים היו כתובים באנגלית והוא לא יודע לדבר ולא לקרוא אנגלית. אני התעצבנתי מהחוצפה של התובע, ונאלצתי להסביר את התמונה הרחבה לכבוד השופט, שהמטרה שלהם באי הצגת הסרט ובזריקת המסמכים היא רק להפיל אותי במלכודת. נגזרו עליי שלושה חודשי הרחקה מהשכונה ועוד 5,000 שקל ערבות אישית ו-700 שקל קנס.

מה שכואב לי בלב, הוא שאנחנו, התושבים הערבים, תמיד הנאשמים בכל המצבים. אני נכנסתי להגיש תלונה עם אף שבור וגוף מלא שריטות והמשטרה עצרה אותי, ועם המתנחלים קורה המצב ההפוך: הם מתנכלים ומרביצים לנו ואין אף תגובה נגדם, מה שגורם להרחבת סוגי ההתנכלויות מטעם המתנחלים. אני הרגשתי את ההתנהגות הקיצונית של השוטרים בכך שלא האשימו אף אחד מהמתנחלים – שהם רק אורחים בשכונה ולא בעלי הבתים – ואני, בעלת הבית, הרחיקו אותי מביתי ומהכפר שלי.

דרך אגב, בימי שישי, בזמן הפגנת המחאה שמתבצעת בכניסה לשכונה, המשטרה חוסמת את הרחוב לנכנסים, חוץ מלתושבי השכונה. הנוהל הזה מתבצע ביחס לתושבים הערבים וביחס ליהודים שבאים לתמוך בהם, אבל הוא לא חל על המתנחלים ועל יהודים דתיים שבאים להתפלל בקבר או להתארח אצל המתנחלים, שנכנסים ויוצאים חופשי אפילו מבלי להוציא את תעודת הזהות שלהם.

אורח החיים היום-יומי של כל תושבי השכונה, הערבים במיוחד, השתנה. הילדים שלנו, אשר רואים את המתנחלים ואת הדרך שבה הם מתנהגים אתנו, ורואים גם את הקטטות בינינו ואת המהומות, מחקים מה שהם רואים – בהתנהגות, בצורת דיבור, והם נהיו יותר אלימים. הם רבים עם שאר הילדים בשכונה ובבתי הספר שלהם. אני באופן אישי מרגישה שנהייתי יותר אלימה, שאין לי סבלנות, ואני לא מצליחה להחזיק את עצמי כשאני רואה אותם נכנסים ויוצאים מהבית שלי, שהם השתלטו עליו בתמיכה משטרתית, הבית שאני ובעלי בנינו והקדשנו את חיינו להגשים את החלום אשר היה לנו להקים אותו."

נספח 3: תגובות המשטרה ומשרד השיכון

משרת
מטה מחוז ירושלים
לשכת היעוץ המשפטי
רח' חשין 1 ירושלים
טל: 02 - 5391208/368
פקס: 02 - 5391176
280/10 (חוד)
יח' אב תש"ע
29 יולי 2010

לכבוד
הגב' קרן צפריר, עו"ד
האגודה לזכויות האזרח בישראל
ת.ד. 34510
ירושלים, 91000

ח.נ.

הנדון: דו"ח "מרחב לא מוגן"

1. הדו"ח שבנדון, המחזיק 23 עמודים, הועבר לתגובת המשטרה, תוך שהנכם מקצים לשם הכנת התגובה שבוע ימים.
2. עיון בדו"ח מגלה כי הוא כולל טענות רבות המתייחסות לטיפול המשטרה באירועים קונקרטיים, המשתרעים על פני תקופה ארוכה ובהם מעורבות חיו יחידות משטרה שונות.
3. על האירועים המתוארים, ועל אופן הטיפול המשטרתי הלקוי לכאורה, באירועים אלו, הנכם מבססים מסקנות מרחיקות לכת כנגד המשטרה.
4. ההתייחסות לאירועים אלו, והכנת תגובה רצינית לטענות, מחייבוג איתור תיקי החקירה הקשורים לאירועים המתוארים ועיון בהם, איתור האירועים המתוארים ביומני אירועים ואיתור דוחות פעולה הקשורים בהם, ולעיתים אף איתור השוטרים המעורבים באירועים וקבלת התייחסותם לטענות.
5. אנו מניחים כי פנייתכם לקבל את תגובת המשטרה לטענות המועלות בדו"ח, **טרם פרסומו**, לא נעשתה מן השפה ולחוץ, בכדי לצאת ידי חובת. אנו מניחים כי מאחורי פנייתכם זאת מסתתר רצון כן ואמיתי לאפשר למשטרה לגבש התייחסות ראוייה לאירועים, ולהאשמות החריפות המוטחות בה בדו"ח זה. לאור האמור, נבקשכם לאפשר לנו פרק זמן נוסף על מנת לבדוק את האירועים המפורטים בדו"ח, ולבחון את טענותיכם באופן רציני ומעמיק.
6. נציין כי כבר מעיון ראשוני בדו"ח עולה כי הוא מתאר את המציאות באופן חלקי, ולעיתים אף מגמתי. כך למשל, הדו"ח מתייחס בצורה סלחנית לאירועי אלימות חמורים שהתרחשו בכפר סילואן, שאך בנס לא נסתיימו בקורבנות בנפש, כגון ירי

במשק חס על ידי חוליית מחבלים שפעלה בכפר סילואן כנגד יהודים תושבי המקום וכוחות האבטחה הפועלים במקום. במספר מקרים מתייחס הדו"ח לאירועים חמורים של התפרעויות המוניות במהלכן יודו בקבוקי תבערה והושלכו אבנים, ברזלים וחפצים פוגעניים לעבר כוחות הביטחון, תוך שהדו"ח מתאר פעולות אלו כתגובה סבירה למה שנתפס כהתגרות.

עיון ראשוני בדו"ח מעלה כי טענות חריפות בדבר טיפול מגמתי ולקוי של המשטרה באירועים פליליים, מתבסס כל כולו על עדותם של מי שנחקרו כחשודים באירועים אלו, מה שכמובן עלול להוביל להצגת מצב הדברים באופן מוטא.

7. מטבע הדברים, תבקש המשטרה להתייחס אך ורק לטענות הנוגעות אליה, ולאופן טיפולה באירועים קונקרטיים המתוארים בדו"ח.

8. לבקשתכם, נשתדל לגבש את התייחסותנו בהקדם האפשרי. נודה על היאזרותכם בסבלנות ודחיית פרסום הדו"ח עד לאחר קבלת תגובתנו.

בכבוד רב,
עו"ד חוק ליבוביץ', רפ"ק
משפטי
ירושלים
יועץ
מחוז

ירושלים, כ"א באב, תש"ע
01 באוגוסט, 2010
סימוכין 2010080102058

לכבוד,
עו"ד קרן צפריה,
האגודה לזכויות האזרח

שלום רב,

הנדון : תגובת משרד הבינוי והשיכון לאגודה לזכויות האזרח על דוח "מרחב לא מוגן"

בהמשך למכתבים קודמים שנשלחו ממשרדי, להלן תגובת משרד הבינוי והשיכון לדו"ח אותו אתם מפרסמים ("מרחב לא מוגן"), בהתאם לפרטים שהתקבלו מאגף הביטחון המופקד על הנושא במשרדנו:

1. פתח דבר : ככלל, המצב בשטח שונה לחלוטין מהמתואר בדו"ח.
2. בעת האחרונה חלה החמרה משמעותית במצב באזור הנדון והמאבטחים עדים לפעילות עוינת קיצונית. רכבי היחידה נרגמים באבנים, בלוקים, סלעים ואף בקבוקי תבערה. עמדות האבטחה מותקפות ועמדת בית הדבש אף הועלתה באש. הרחוב קל להתססה וניקט באלימות פיסית חמורה עד כדי סיכון חיים ממשי ומיידי.
3. לגופו של עניין, אנו מכחישים מכל וכל כי המאבטחים מתנכלים לתושבים או מתנהגים באופן פרובוקטיבי. ההיפך הוא הנכון, המאבטחים נמנעים, ומונחים להימנע ככל האפשר מנגוע עם התושבים המקומיים.
4. היחידה לאבטחת מזרח ים פועלת לשמירה על ביטחונם של תושבי מזרח ים על פי החלטת ממשלת ישראל מס' 498 בנדון מיום 21.1.07.
5. לאורך כל שנות פעילות היחידה, משרד הבינוי והשיכון מונחה מקצועית על ידי משטרת ישראל ומבצע הלכה למעשה את פעולותיו בגורת האבטחה על פי התווייתה המבצעית.
6. אין ליחידה כל אחריות על שמירת הסדר הציבורי ו/או אכיפת החוק במזרח ירושלים. לאור זאת, יובהר כי היחידה אינה יוזמת אירועים ולא מקיימת פעילות יוזמה כלשהי. מתוקף הגדרת המשימה, מאבטחי היחידה מגיבים לאירועים שבהם מושאי האבטחה ו/או המאבטחים מותקפים, או שאליהם הם נקראים ע"י תושב שנקלע למצוקה או כאשר הם מצויים במצב של סיכון חיי אדם.
7. בפתיחת כל משמרת בגורת האבטחה, מתקיים תדריך שעיקרו חזרה וחיזוק של נהלי הפעילות מול האזרחים, מקרים ותגובות, כללי זהירות וכללי פתיחה באש.

8. פעילות היחידה מתבצעת תחת פיקוח קפדני. המאבטחים לא משתמשים בכוח כלפי תושבי מזרח ים- אלא במוצבים קיצוניים ומסכני חיים. מטרת היחידה הינה לאפשר ככל הניתן קיום חיי שגרת יום יום ומיערך תיירות במזרח ירושלים. מועת לעת, בייחוד בסמוך לאירועים בעלי מידות פוליטיות, הגורה בה פועלת היחידה נתונה במתח וסערה המתבטאים בגילויי אלימות קשים כלפי התושבים היהודים, תיירים והמאבטחים עצמם. מוערך האבטחה מתוודך להימונע מחיכוך ומהלהטות ריחות. מטרת המאבטחים היא להרחיק את התושבים מההתרחשות על מנת לשמור על ביטחונם ולא להשליט סדר או לאכוף חוק.
9. המאבטחים מועסקים על ידי חברת 'מודיעין אזרחי' שזכתה במכרז פומבי כנדרש. כל המועסקים עוברים בדיקה ביטחונית על פי דרישות המשטרה.
10. אין המאבטחים משתמשים בכוח כלפי כל אדם, אלא על פי החוק וכמופרט בחוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, שממנו קיבלו את סמכותם.
11. כל האירועים המדוברים מועברים ישירות למשטרת ישראל שנטלת את האחריות והמאבטחים עוזבים את זירת האירוע. מאבטחים אשר נכחו והשתתפו באירועים האלימים נחקרים בתחנות משטרה באופן מסודר. רובם הגדול של האירועים מצולמים בעזרת מצלמות האבטחה של המוערך. צילומי כל האירועים מועברים ישירות למשטרת ישראל ולגורמי מודיעין.
12. לעניין המצלמות, המשמשות לצרכי אבטחה, יצוין עוד כי התושבים הערבים רישתו בעצמם את שכונתם במספר גדול של מצלמות, וכי תושבים אלה אף עושים בצילומים אלה שימוש לצורך פרסום באתרים כמו סילואן.נט.

בכבוד רב,

אריאל רוזנברג
דובר משרד הבינוי והשיכון